

Got yourself connected?

Bachelorthese psychologie (15EC)

Geestelijke Gezondheidsbevordering

Lisa Hielscher (s1135643)

Enschede,

Universiteit Twente

Begeleiders: Dr. Gerben Westerhof en Dr. Sanne Lamers

Got yourself connected?

Een onderzoek naar de zwakheden van een zelfontwikkelde
vragenlijst over sociaal welbevinden met behulp van het
Three-Step Test-Interview

Auteur:

Lisa Hielscher

Bachelor Psychologie

s1135643

1ste begeleider en beoordelaar:

Dr. Gerben Westerhof

Psychologie & Communicatie van Gezondheid en Risico

Universiteit Twente, Nederland

2de begeleider en beoordelaar:

Dr. Sanne Lamers

Psychologie & Communicatie van Gezondheid en Risico

Universiteit Twente, Nederland

Samenvatting

In het verleden waren er verschillende opvattingen over de definitie van geestelijke gezondheid. Overheersend was de definitie dat de afwezigheid van psychische aandoeningen determinatief is voor de geestelijke gezondheid van een individu. Onderzoek heeft laten zien in de afgelopen jaren dat geestelijke gezondheid meer is dan de afwezigheid van psychische aandoeningen (Keyes, 2007). Ondersteuning kwam van de Wereld Gezondheidsorganisatie die geestelijke gezondheid opnieuw heeft gedefinieerd. Volgens hen is geestelijke gezondheid meer positief te zien en te definiëren. Geestelijke gezondheid is de aanwezigheid van psychologisch, emotioneel en sociaal welbevinden volgens WHO centraal (WHO, 2004).

In deze bachelorthese wordt een nieuwe vragenlijst ontwikkeld. Deze vragenlijst onderzoekt sociaal welbevinden en richt zich op de vijf dimensies van Keyes (2007). De dimensies zijn sociale integratie, sociale acceptatie, sociale contributie, sociale coherentie en sociale actualisatie. Daarnaast spelen bepaalde voorwaarden voor het sociaal welbevinden een grote rol, namelijk: het niveau van opleiding, relaties binnen de familie en vrienden, werksituatie en religie. Verder worden aspecten zoals sociale uitsluiting en maatschappelijk welbevinden betrokken en in verband met sociaal welbevinden gezet. Door deze voorwaarden en voorspellers te betrekken kan vastgesteld worden in hoeverre een individu de mogelijkheid heeft om sociaal welzijn te kunnen bevinden en welke gebieden veranderd moeten worden om het niveau van sociaal welbevinden te kunnen verbeteren.

Deze vragenlijst wordt twee ronden afgenomen met het Three-Step Test Interview (TSTI). De "think aloud" procedure helpt met het onderzoek en legt open welke items niet goed begrijpbaar zijn voor de respondenten en waarmee ze problemen hadden. De eerste stap van TSTI was dat de respondenten de vragenlijst invullen en hardop zeggen wat ze tijdens het invullen denken. De interviewer maakt tijdens deze stap een observatie van het gedrag van de respondent. In stap 2 bestaat de mogelijkheid voor de interviewer naar onduidelijkheden te vragen en om verder uitleg te krijgen. De derde stap is bedoeld voor de respondenten om gevoelens, kritiekpunten of verbeteringssuggesties met betrekking tot de vragenlijst te uitten (Hak, 2004).

In dit onderzoek werden 24 mensen uit de stad Enschede (Nederland) betrokken, die zoveel mogelijk verschilden in leeftijd, opleidingsniveau en geslacht. Met de analyse van de antwoorden en opmerkingen van het TSTI wordt de vragenlijst op bruikbaarheid onderzocht.

De resultaten laten zien dat de deelnemers problemen hadden met de items "samenleving" en "normen en waarden". Bovenal hadden ze opmerkingen met betrekking tot de duur van de eerste ronde testen, dat duurde langer dan ik had aan gegeven. Op basis van de resultaten van het onderzoek is een derde versie van de vragenlijst over sociaal welbevinden ontwikkelt waarin items herformuleert of verwijderd zijn.

Abstract

In the past there were different conceptions and definitions of mental health. Predominant was the definition that the absence of mental illnesses determinative is for the mental health of the individual. Therefore health care emphasizes the prevention and treatment of mental illnesses. In the last decades research showed that mental health is more than the absence of mental disease (Keyes, 2007). This became supported by the World Health Organization who made a new definition of mental health. Mental health has to be seen more positive and that psychological, emotional and social well-being are at a central point (WHO, 2004).

Within the context of this bachelor thesis a new questionnaire of social well-being is developed. The questionnaire surveys social well-being and focuses on the five dimensions of Keyes (2007). These dimensions are social coherence, social acceptance, social actualization, social contribution and social integration. Moreover the conditions for social well-being are probed: educational level, relations with family and friends, labor situation and religion. In addition to it aspects like social exclusion and well-being in society are tested and correlated to social well-being.

The survey was tested two times with the method of the Three-Step Test-Interview (TSTI). The "think-aloud" procedure made clear which items are comprehensible and with which items the respondents had problems. First step of the TSTI is that the respondents fill in the questionnaire and "think aloud" what they were thinking of during the response. Observations of the respondent are made during this step by the interviewer. In step 2 the interviewer has the chance to become clear what the problem of remark made by the respondent is about. Step three is meant for the respondents to comment on the questionnaire and give feedback of suggestions for improvements of the questionnaire (Hak, 2004).

Twenty-four people from Enschede, the Netherlands, participated in this study. They vary from each other as much as possible in age, educational level and sex. Within the analyses of their answers and suggestions from the TSTI the questionnaire was checked for usability.

The results show that respondents had difficulties with Dutch words as "samenleving" or "normen en waarden". Moreover respondents had trouble with the time needed to fill-in the questionnaire in the first round.

Based on the results suggestions for improvement of the survey were made.

Voorwoord

Voor u ligt het eindrapportage "Got yourself connected" dat is geschreven in het kader van de Bachelorthese ter afronding van de bacheloropleiding in Psychologie aan de Universiteit Twente.

Het is de bedoeling dat met dit onderzoek een nieuwe vragenlijst met betrekking tot sociaal welbevinden wordt ontwikkelt die qua duidelijkheid en bruikbaarheid is getest.

Met behulp van de Three-Step Test-Interview heb ik onderzocht of de vragenlijst duidelijk is of waar problemen met begrijpelijkheid liggen. Op basis van de uitkomsten uit de eerste TSTI ronde kon ik een verbeterde tweede vragenlijst ontwikkelen en deze opnieuw testen. Daaruit ontstond de mogelijkheid aanbevelingen te maken voor verbetering of verder onderzoek

In deze context wil ik mijn begeleiders Dr. Gerben Westerhof en Dr. Sanne Lamers danken voor de samenwerking en begeleiding van mijn bacheloropdracht in de afgelopen maanden.

Grote dank aan mijn ouders voor de grote steun tijdens mijn studie.

Lisa Hielscher

Enschede

Januari 2013

Inhoudsanalyse

Samenvatting	3
Abstract.....	5
Voorwoord	7
1. Inleiding.....	10
1.1. Definitie van geestelijke gezondheid	11
1.2. Sociaal welbevinden.....	12
1.3. Sociale Uitsluiting.....	13
1.4 Voorwaarden en voorspellers voor sociaal welbevinden	14
1.5 Probleemstelling	17
2. Eerste vragenlijst.....	19
2.1 Methode eerste vragenlijst.....	19
2.1.1 Respondenten	19
2.1.2 The Three-Step Test-Interview (TSTI)	20
2.1.3 Vragenlijst (bijlage 2)	22
2.1.4 Procedure.....	25
2.1.5 Analyse	27
3. Resultaten eerste ronde	28
3.1 Analyse van de eerste en tweede stap van het TSTI.....	30
3.2 Algemene opmerkingen en de analyse van de derde stap van het Three-Step Test-Interview	38
3.3 Conclusie eerste vragenlijst	41
4. Tweede vragenlijst	42
4.1 Methode tweede vragenlijst.....	42
4.1.1 Respondenten	42
4.1.2 Vragenlijst (bijlage 3)	43
4.1.3 Procedure.....	46
4.1.4 Analyse	46
5. Resultaten tweede ronde	46
5.1 Analyse van de eerste en tweede stap van het Three-Step Test-Interview	49
5.2 Analyse van de derde stap van het Three-Step Test-Interview	56
5.3 Conclusie tweede vragenlijst	58
5.3.1 Aanbevelingen voor de formulering van items.....	59
6. Discussie.....	65

6.1 Aanbevelingen van MOVISIE	66
6.2 Literatuurstudie	69
6.3 Sterke en zwakke kanten van de studie.....	71
6.4 Welke vervolg onderzoeken lijken interessant?	72
6.5 Eindconclusie	73
Referenties.....	75
Braam, A. W. (1999). <i>Religion and depression in later life. An empirical approach.</i> Amsterdam: Vrije Universiteit.....	75
Bijlage.....	77
Bijlage 1 overzicht opmerking&problemen per item (eerste vragenlijst)	78
Bijlage 2 items vragenlijst eerste versie.....	81
Bijlage 3 items vragenlijst tweede versie.....	83
Bijlage 4 afname protocoll.....	85
Bijlage 5 Informed Consent.....	86

1. Inleiding

De volgende studie bevat zich met de ontwikkeling van een vragenlijst over sociaal welbevinden. Tijdens het onderzoek wordt de vragenlijst twee keer getest. Na de eerste ronde testen, wordt de vragenlijst na de analyse van de problemen en opmerkingen die geuit zijn door de respondenten aangepast en opnieuw getest. Door de vragenlijst te veranderen en opnieuw te testen wordt de kans op een bruikbaar meetinstrument met betrekking tot sociaal welbevinden verhoogt. Onduidelijkheden of problemen met de begrijpelijkheid hebben op deze manier een hogere kans ontdekt te worden.

Vele studies in het kader van geestelijke gezondheid hebben betrekking op psychologisch en emotioneel welbevinden, terwijl deze studie zich uitsluitend met sociaal welbevinden bezig houdt. Geestelijke gezondheid wordt in verband gebracht met aspecten van sociaal welbevinden, zoals het leven in de familie, met vrienden, in de buurt en in de sociale omgeving met betrekking tot overheid en sociale verenigingen.

Opdrachtgever voor deze studie is MOVISIE (www.Movisie.nl), die zich bezig houdt met sociale vraagstukken op het terrein van welzijn, participatie, sociale zorg en veiligheid. MOVISIE is op zoek naar een vragenlijst waarmee hun interventies met betrekking tot sociaal welbevinden kunnen worden getest. Ze willen vaststellen in hoeverre hun interventies effect hebben en behulpzaam zijn voor de mensen voor wie ze bedoelt zijn. Verder is het van groot belang om het begrip sociaal welbevinden nauwkeurig te definiëren en vast te stellen welke factoren invloed hebben. Om factoren te bepalen is het verder van belang de voorwaarden die nodig zijn om sociaal wel te kunnen bevinden te achterhalen. Als men weet welke voorwaarden noodzakelijk zijn of een grote invloed hebben op sociaal welbevinden, kan men sociale diensten, sociale omstandigheden en hulpverleningen aanpassen en opnieuw opstellen zodat ze nog waardevoller worden. Als men vast zou stellen dat het hebben van een baan noodzakelijk is om sociaal wel te bevinden, kan men interventies precies erop richten mensen te helpen een baan te krijgen. Stel, dat vrijwilligerswerk gelukkig maakt en deel uitmaakt van sociaal welbevinden, dan kan men mensen inlichten in het onderwerp en een interventie opzetten die vrijwilligerswerk bevordert. Door de zelfontwikkelde schaal is het dan ook mogelijk te testen of deze interventies dan ook daadwerkelijk effectief zijn.

In het kader van deze bachelorthese ontstaat een vragenlijst die de voorwaarden en factoren van invloed van sociaal welbevinden test. Door de vragenlijst met behulp van het Three-Step Test-Interview (Hak, 2004) af te nemen wordt de bruikbaarheid en begrijpelijkheid van de vragenlijst onderzocht. Sociaal welbevinden is een aspect van geestelijke gezondheid en daarom is het belangrijk te begrijpen wat geestelijke gezondheid inhoudt en een definitie te geven.

1.1. Definitie van geestelijke gezondheid

Wat is geestelijke gezondheid of wat houdt de term geestelijke gezondheid in? Sinds geestelijke gezondheid niet meer gedefinieerd wordt als de afwezigheid van ziekten, suggereert de Wereld Gezondheidsorganisatie (2004) geestelijke gezondheid op een positieve manier te zien. De WHO stelt dat de gezondheid van de geest meer is dan de afwezigheid van psychische ziekten en stelt de aanwezigheid van psychologisch, emotioneel en sociaal welbevinden centraal. In 2004 bracht de WHO haar definitie van geestelijke gezondheid uit: "a state of well-being in which every individual realizes his or her own potentials, can cope with the normal stresses of life, can work productively and fruitfully, and is able to make a contribution to her or his community" (WHO, 2004). Deze definitie wordt ondersteund door Westerhof en Keyes (2008).

De uitwerking van deze definitie door Westerhof en Keyes (2008) is gebouwd op twee tradities: welbevinden kan gezien worden door de hedonische traditie en de eudaimonische traditie (Ryan & Deci, 2001). In de hedonische traditie wordt welbevinden gezien als de aanwezigheid van positieve gevoelens en de tevredenheid over het leven, terwijl de eudaimonische traditie meer verwacht dan de aanwezigheid van positieve gevoelens en vreugde (Deci & Ryan, 2006). Eudaimonisme richt zich namelijk op de actualisatie van de menselijke potentiaal in zijn eigen maar ook in het sociaal leven van het individu. Volgens Keyes (2006) wordt positieve geestelijke gezondheid beschreven door de combinatie van hedonisme en eudaimonisme, namelijk het emotioneel welbevinden staat voor de hedonische traditie en psychologisch en sociaal welbevinden staat voor de eudaimonische traditie. Keyes (2002) beschrijft dat de term geestelijke gezondheid ook als een syndroom van symptomen van emotioneel, sociaal en psychologisch welbevinden kan worden geoperationaliseerd. Emotioneel welbevinden staat voor de aanwezigheid maar ook de afwezigheid van positieve gevoelens die het individu tijdens zijn leven kan ervaren (Keyes, 2002). De psychologische kant van welbevinden

omschrijft het dagelijkse functioneren van het individu op een positieve manier. Voorbeelden van psychologisch welbevinden zijn het zien van de zin van het leven en relaties met andere mensen te hebben. De derde vorm van welbevinden, het sociale welbevinden, richt zich op het functioneren van het individu op een sociaal niveau. Is het individu in staat om zich in een maatschappij te integreren? Begrijpt het individu hoe een samenleving is opgebouwd en hoe deze werkt?

Deze studie richt zich voornamelijk op het sociaal welbevinden van het individu. Ik begin de inleiding van sociaal welbevinden met de vijf dimensies van Keyes. Volgens Keyes is een aspect van sociaal welbevinden het evalueren van het functioneren in de samenleving (Keyes, 1998). De evaluatie wordt gedaan door het individu in de vijf dimensies van sociaal welbevinden te plaatsen en in te schatten. Daarna worden aspecten van de sociale uitsluiting en van de maatschappelijke invloed beschouwd en in correlatie met sociaal welbevinden gezet. Sommige onderzoeken laten zien dat sociaal welbevinden op drie verschillende niveaus kan plaats vinden, namelijk macro, meso en micro niveau. Dit wordt in dit onderzoek geanalyseert tijdens het aspect van sociale uitsluiting Tot slot om meer inzicht te hebben, kijk ik naar de voorwaarden voor sociaal welbevinden die in de literatuur vermeld staan.

1.2. Sociaal welbevinden

Sociaal welbevinden wordt gedefinieerd als het optimaal functioneren in de maatschappij en maakt deel uit van de eudaimonische traditie (Keyes, 1998). Het is gekarakteriseerd in vijf dimensies:

- o Sociale Integratie
- o Sociale Acceptatie
- o Sociaal Contributie
- o Sociale Coherentie
- o Sociale Actualiteit

Sociale integratie is de evaluatie van de kwaliteit van de connecties binnen de maatschappij en de sociale omgeving van het individu. Daarnaast wordt met integratie bedoelt dat het individu overeenkomsten heeft met anderen uit de samenleving en daardoor de samenhang versterkt wordt (Keyes,1998). Het is alsnog belangrijk dat het individu het gevoel heeft in de maatschappij te

passen en dat het deel uitmaakt van de samenleving. Sociale acceptatie is gelijk aan persoonlijke acceptatie op een sociaal niveau. Het individu wordt door de maatschappij en zijn sociale omgeving geaccepteert en andersom accepteert hij de mensen in zijn sociale omgeving voor de personen en de aspecten die ze zijn. Het valt te zeggen dat sociale acceptatie de wederpartij kan zijn van persoonlijke acceptatie (Keyes, 1998). Sociale contributie is de evaluatie van het individu in hoeverre zijn bijdrage in de maatschappij waardevol is. Hier spelen sociale participatie in bij voorbeeld verenigingen of sociale inrichtingen een rol. De sociale bijdrage toont aan hoe belangrijk het individu voor zijn sociale omgeving is (Keyes, 1998). Sociale coherentie betekent voor het individu hoe het de sociale omgeving, de maatschappij en de wereld kan begrijpen. Dit heeft betrekking op de organisatorische structuren en de rol die het individu speelt in deze organisatie (Keyes, 1998). Sociale actualisatie is de evaluatie op persoonlijk niveau van het individu in hoeverre de wereld om hem heen veranderbaar of in hoeverre de sociale omgeving zich goed ontwikkelt. Deze dimensie omvat de sociale potentiaal voor verandering. (Keyes, 1998).

Het volgende stuk gaat over sociale uitsluiting en in hoeverre het belangrijk is in het kader van sociaal welbevinden. Sociale uitsluiting is het negatief tegenovergestelde van sociaal welbevinden en vormt een bijzondere voorspeller. Als iemand sociaal uitgesloten is wordt het moeilijk sociaal wel te kunnen voelen en speelt daarom een rol in de vragenlijst die ik ga ontwikkelen en die sociaal welbevinden test.

1.3. Sociale Uitsluiting

Sociale uitsluiting vormt in het kader van sociaal welbevinden een antagonist op persoonlijk en maatschappelijk niveau. In het aspect van sociale uitsluiting op maatschappelijk niveau worden sociale participatie, maatschappelijke betrokkenheid, integratie, gedragsnormen en het delen van waarden genoemd (Jehoel-Gijsbers, 2004). Op individueel niveau spelen opleiding, contacten met familie en vrienden, werk en het leven in de buurt een rol (Jehoel-Gijsbers, 2004).

In het artikel van Gerda Jehoel-Gijsbers (2004) over sociale uitsluiting in Nederland citeert ze Schuyt die zegt dat sociale uitsluiting betekend "er niet bij te horen" en dat er verschillende redenen daarvoor zijn. Een reden is dat het individu er niet bij wil horen en de andere reden is dat het individu

er niet bij kan horen. Deze verschijnselen vinden plaats op persoonlijk en maatschappelijk niveau. Als iemand er niet bij wil horen, vormt het individu een passief lid van de maatschappij en neemt niet deel in sociale netwerken zoals de buurt, verenigingen of het beleid (Jehoel-Gijsbers, 2004). Het tegendeel is het niet erbij kunnen horen en daarmee wordt bedoeld dat er geen sociale acceptatie is vanuit de maatschappij. Dat kan door verschillende factoren zoals ziekten, werkloosheid of weinig sociaal kapitaal gebeuren. Sociaal kapitaal zijn de relaties en netwerken van het individu, die een krachtig effect op het niveau en de effectiviteit van het welbevinden hebben (Helliwell en Putnam, 2004). Sociaal kapitaal speelt een rol binnen families, tussen vrienden en in de buurt. Mensen die veel sociale contacten hebben blijken meer sociaal welbevinden te hebben (Helliwell, 2004).

De analyse van sociale uitsluiting gebeurt op drie niveaus volgens Atkinson (1998), namelijk op macro, meso en micro. Met macro niveau wordt bedoeld dat de sociale uitsluiting plaats vindt op beleidsniveau, zodat het individu benadeeld wordt of voelt door de overheid. Het tweede vindt plaats op meso niveau en richt zich op executieve instanties zoals sociale diensten, gezondheidszorg of onderwijssystemen. Het individu kan ook door mensen vanuit de maatschappij of sociale omgeving uitgesloten worden en dat gebeurt op micro niveau. Daaruit volgt dat het individu weinig of geen toegang heeft tot sociale netwerken en sociale relaties. Het is natuurlijk ook een mogelijkheid dat het individu zelf geen deel uit wilt maken van de maatschappij, dat wordt "zelfuitsluiting" genoemd (Jehoel-Gijsbers, 2004). Samengevat valt te zeggen dat mensen die sociaal uitgesloten zijn minder contacten hebben binnen de buurt en met andere mensen dan sociaal geïntegreerde mensen. Het is moeilijker voor hen wel te bevinden en op het niveau van de samenleving gelukkig te zijn. In het volgende stuk komen nog andere voorwaarden en voorspellers van sociaal welbevinden ter bespreking.

1.4 Voorwaarden en voorspellers voor sociaal welbevinden

In de literatuur zijn vele aanzichten en aspecten genoemd waar sociaal welbevinden betrekking op heeft. Er worden verschillende voorwaarden op alle drie niveaus (macro, meso, micro) genoemd die zowel het individu zelf als ook de samenleving positief kunnen beïnvloeden. Het leven of de samenleving wordt het meest beïnvloed op het niveau van de sociale omgeving - thuis, in school, op werk en in de buurt. Daarom hebben sociale diensten, de overheid, de kerk en andere publieke

inrichtingen de kans op een grote invloed op het sociaal welbevinden van het individu (Aked et al., 2010).

Overheid, Media en de Kerk

Een aspect van sociaal welbevinden is materieel welbevinden. De overheid probeert ervoor te zorgen dat de condities goed zijn om materieel wel te bevinden door het creëren van werkplekken, het vernieuwen van de fysikalische omgeving en door de lokale economie te sterken (Aked et al., 2010). Sociaal welbevinden is afhankelijk van de verdeling van sociale, economische en ecologische bronnen. Ongelijkheid tussen de individuen met betrekking tot sociaal kapitaal leidt tot een onevenwicht en kan tot ontevredenheid in de samenleving leiden (Aked et al., 2010). Vertrouwen in de overheid en de politie staat bekend als een belangrijk deel van sociaal kapitaal waar een hoog niveau ervan leidt tot meer tevredenheid binnen de maatschappij (Sun, 2012). Als de mensen in de overheid vertrouwen zijn ze eerder bereid om deel te nemen aan bij voorbeeld verkiezingen en maken ook eerder deel uit van een partij (Sun, 2012). Sun et al. (2012) laten zien dat mensen, die zich goed geïnformeerd voelen (door de overheid of de media) meer vertrouwen in het systeem hebben dan mensen die meer doorzichtigheid van de overheid wensen. Helliwell en Putnam (2004) voegen toe dat binnen maatschappijen waar veel sociaal kapitaal bestaat het percentage van criminaliteit afneemt, de effectiviteit van maatschappelijk beleid toeneemt en ook het onderwijs niveau stijgt. Braam (1999) heeft uitgevonden dat mensen zich gelukkiger voelen als ze regelmatig de kerk bezoeken. Dat komt door de sociale contacten die je tijdens het bezoek hebt. Ondersteund wordt deze bevinding door Kaya (2009), volgens het onderzoek blijkt regelmatig kerkbezoek een goed voorspeller te zijn voor geluksbeleving.

Als de overheid voor tevredenheid en een evenwicht binnen het gezelschap kan bereiken kan het niveau van sociaal welbevinden verhoogd worden. Bovendien moet het vertrouwen en aanbod in en van de media toereikend zijn.

Burgerlijke staat

De burgerlijke staat (getrouwd/niet getrouwd) en zijn invloed op sociaal welbevinden is ambivalent. Sommige studies laten zien dat getrouwd zijn een positief effect heeft op het individuele sociale welbevinden. De “resource hypothesis” verklaart dat getrouwd zijn de toegang tot geld, netwerken en

gevoel van veiligheid verhoogd (Wait, 2000). Daarnaast hebben studies laten zien dat getrouwde mensen groter sociale netwerken hebben (Hurlbert en Acock, 1990) en meer steun beleven (Kessler en McLeod, 1985) dan mensen die niet getrouwd of alleenstaand zijn. Shapiro en Keyes (2008) hebben ontdekt dat er geen groot verschil bestaat tussen mensen die getrouwd zijn en mensen die niet getrouwd zijn. Samengevat zijn ze van mening dat de burgerlijke staat een factor van vele kan zijn. Dat betekend, dat als je getrouwd bent, maar aan geen andere voorwaarde voldoet, je geen hoger niveau van sociaal welbevinden bereikt (Shapiro en Keyes, 2008).

Opleiding

Het opleidingsniveau is ook een aspect die invloed heeft op het sociaal welbevinden, namelijk mensen met een hoger opleidingsniveau blijken meer sociaal wel te bevinden (Zhang et al., 2010). Zhang ziet een verklaring in het verhoogde sociale kapitaal in vorm van sociale relaties, privé bezit en sociale aanzien. Verder is de kans op werkloosheid door een hoger opleidingsniveau sterk verminderd.

Werk

Werk hebben heeft in het kader van sociaal welbevinden een toevoegende waarde omdat men op werk kennis maakt met mensen en zijn sociale netwerk vergroot (Zhang et al., 2010). Volgens Helliwell en Putnam (2004) speelt werken een grote rol om sociaal wel te kunnen bevinden. Werkeloos zijn is meer dan geen geld verdienen, het individu mist namelijk ook sociale contacten en relaties. Een baan volgen heeft volgens Jehoel-Gijsbers (2004) een positief effect op het sociale kapitaal van het individu. Hoe meer relaties en contacten een individu bezit hoe hoger is de kans dat het individu een hoog niveau van sociaal welbevinden heeft (Jehoel-Gijsbers, 2004). Dat komt doordat mensen die werk minder vaak sociaal uitgesloten zijn, meer sociale contacten hebben en waarde geven aan sociale netwerken.

Het sociale netwerk

Subjectief gezien zijn de gevoelens, sociale relaties en de classificatie in de sociale omgeving van het individu zelf bepalend voor het niveau van sociaal wel bevinden. Het is al duidelijk gezegd dat vertrouwen in de mensen en in de samenleving een belangrijk gevoel is en als voorwaarde voor sociaal welbevinden gezien kan worden (Helliwell & Putnam, 2004). Als mensen vele sociale contacten hebben zijn ze over het algemeen gelukkiger en leven op een hoger niveau van sociaal

welbevinden (Jehoel-Gijsbers, 2004). De literatuur is duidelijk wat betreft de invloed van sociale relaties op sociaal welbevinden: Hoe meer sociale contacten iemand heeft in de buurt of hoe regelmatig iemand contact heeft met zijn vrienden of familie hoe meer sociaal welbevinden bereikt kan worden (bijvoorbeeld Helliwell & Putnam, 2004; Jehoel-Gijsbers, 2004; Artazcoz et al., 2004). Helliwell en Putnam (2004) hebben gevonden dat relaties en interactie met familie, vrienden en in de buurt in verband gebracht wordt met een hoger niveau van welbevinden, waar vrienden een grotere rol spelen dan familie en de burens.

De voorwaarden en voorspellers van sociaal welbevinden laten zien dat sociaal welbevinden door sommige aspecten verhoogd kan worden en een invloed hebben op het bereiken van welbevinden. Vele sociale contacten door familie en vrienden, door het hebben van werk en door het leven in een bepaalde buurt laten zien dat mensen meer sociaal wel kunnen leven. Verder spelen vertrouwen in de overheid en het aanbod van media en religie een rol.

1.5 Probleemstelling

Er bestaan tot nu toe al andere vragenlijsten die ook het onderwerp sociaal welbevinden testen of algemeen welbevinden testen, maar tijdens het onderzoek wordt een nieuwe vragenlijst ontwikkeld die de drie stromingen test die uit de literatuur naar voren zijn gekomen. Deze drie stromingen zijn sociaal welbevinden als een deel van geestelijke gezondheid, sociale uitsluiting en de voorwaarden en voorspellers voor sociaal welbevinden. Geprobeerd wordt om de resultaten van eerder onderzoek in één vragenlijst te integreren en dat daarmee de drie stromingen in een vragenlijst worden gemeten. Het is van groot belang om een vragenlijst te ontwikkelen die bruikbaar is op individueel niveau en alleen het onderwerp sociaal welbevinden test. Sociaal welbevinden is relatief nieuw binnen positieve gezondheidspsychologie en dient daarom ook verder onderzocht te worden. De nieuw ontwikkelde vragenlijst bevat de vijf dimensies van Keyes, het wordt namelijk onderzocht in hoeverre het individu in de samenleving werkt en functioneert. Verder worden de sociale contacten en de bijdrage die het individu tijdens het dagelijkse leven maakt geanalyseerd. Daarnaast wordt er ook getest in hoeverre het individu geaccepteerd wordt en voelt door zijn sociale omgeving. Sociale uitsluiting speelt ook een grote rol wat betreft sociaal welbevinden. Bovendien zijn ook de sociale uitsluiting en de maatschappelijke invloeden in de vragenlijst terug te vinden. De voorwaarden voor sociaal

welbevinden komen ook terug in de vragenlijst. De burgerlijke staat wordt gevraagd aan het begin van het interview in de demografische gegevens. Daarnaast hebben de voorwaarden opleiding en werk een eigen facette in de vragenlijst gekregen en worden daardoor nauwkeurig onderzocht. Door naar de contacten met familie, vrienden en burens te vragen kan het aspect van de sociale uitsluiting getest worden. De maatschappelijke invloeden komen naar voren in het facet van de "Maatschappij in het algemeen". Sun et al. (2012) hebben laten zien dat vertrouwen in de overheid en informatie door de media mensen sociaal welbevinden laat ervaren. Bovenal wordt het individu op verschillende niveaus bekeken. Onderzocht wordt in hoeverre de verschillende voorwaarden en voorspellers op persoonlijk, familiaal en maatschappelijk niveau plaatsvinden. Tot slot valt te zeggen dat de vragenlijst alle onderdelen uit de literatuurstudie in vorm van items bevat. In het volgende stuk wordt de vraagstelling van het onderzoek en de subvragen die tijdens de inhoudsanalyse helpen besproken. In de vragenlijst die tijdens dit onderzoek wordt ontwikkeld zijn de factoren die uit de literatuurstudie naar voren kwamen verwerkt. Voor het best mogelijke resultaat met betrekking tot duidelijkheid en begrijpelijkheid van de ontwikkelde vragenlijst wordt de vragenlijst twee keer getest. Om te onderzoeken hoe bruikbaar en duidelijk de vragenlijst over sociaal welbevinden is, wordt de volgende onderzoeksvraag ontwikkeld:

Hoe bruikbaar is de ontwikkelde vragenlijst over sociaal welbevinden?

Om dit verder te kunnen meten worden subvragen gebruikt:

1. Welke items hebben problemen of opmerkingen veroorzaakt?
2. Welke deelnemers hadden problemen?
3. Welke problemen hebben de deelnemers gehad?
4. Welke opmerkingen of suggesties voor verbetering hebben de respondenten over de vragenlijst over het algemeen gehad?

Met betrekking tot deze vragen moet worden geanalyseerd hoe de respondenten de items interpreteren en hoe zij de vragenlijst invullen. Op basis daarvan zullen vervolgens verder aanbevelingen gedaan worden voor het verbeteren van de vragenlijst.

2. Eerste vragenlijst

2.1 Methode eerste vragenlijst

In de eerste ronde worden tien mensen gevraagd om de vragenlijst met behulp van het TSTI invullen. De analyse wordt vervolgens per onderwerp van de vragenlijst gedaan (opleiding, contacten met familie en vrienden, werk, buurt, maatschappelijke integratie/participatie en de maatschappij in het algemeen) om een duidelijk aan te kunnen houden.

2.1.1 Respondenten

Om inzicht te kunnen krijgen en de onderzoeksvragen te beantwoorden, of en waar expliciet de problemen en onduidelijkheden bij het invullen van de ontwikkelde vragenlijst over sociaal welbevinden liggen, werden in de eerste ronde 10 mensen uit de stad Enschede geïnterviewd. Ik heb de respondenten in de binnenstad van Enschede aangesproken en gevraagd om mee te werken aan het onderzoek. Daardoor had ik ook de mogelijkheid dat de mensen zo veel mogelijk verschillen in geslacht en leeftijd. In de eerste ronde hebben 6 vrouwen en 4 mannen de vragenlijst ingevuld.

De gemiddelde leeftijd is 39 jaar, de jongste respondent was 19 jaar oud en de oudste deelnemer 69. Vijf van de tien respondenten waren getrouwd en de anderen vijf waren deels samenwonend of ongetrouwd. Verder verschilden de respondenten zo veel mogelijk in opleidingsniveau, burgerlijke staat en de baan (Tabel 1).

Tabel 1 Overzicht Persoonsgegevens Eerste Ronde

PPN	Geslacht	Leeftijd	Burgerlijke staat	Opleidingsniveau	Baan
1	Mannelijk	21	Ongetrouwd	VWO	Student
2	Mannelijk	36	Samenwonend	VWO	Apotheker
3	Mannelijk	69	Getrouwd	VMBO	Ondernemer
4	Vrouwelijk	68	Getrouwd	VMBO	Huismoeder
5	Mannelijk	25	Getrouwd	VWO	Student
6	Vrouwelijk	19	Ongetrouwd	HBO	Interieurdesigner
7	Vrouwelijk	44	Getrouwd	MBO	Verpleegster
8	Vrouwelijk	29	Samenwonend	MBO	Store-Manager
9	Vrouwelijk	25	Ongetrouwd	VWO	Student
10	Vrouwelijk	57	Getrouwd	MBO	Lerares

De mensen werden gevraagd mee te werken en worden gevraagd de vragenlijst in te vullen wat ongeveer 15 minuten duurt. Als de respondenten toestemming hebben gegeven heb ik ze genood om naar een rustiger plek te gaan om te voorkomen dat ze door geluid of andere mensen afgeleid worden.

Verder heb ik met behulp van klemborden ervoor gezorgd dat zowel de respondenten als ook ik in staat waren om de vragenlijst goed in te vullen of aantekeningen te maken.

2.1.2 The Three-Step Test-Interview (TSTI)

Om de nieuw ontwikkelde vragenlijst op bruikbaarheid te kunnen testen wordt de methode van "Three-Step Test-Interview" (Hak,2004) gebruikt. Met deze methode kan de onderzoeksvraag worden getest of de vragenlijst begrijpelijk en duidelijk is voor de geworven respondenten.

De methode is hulprijk om tijdens het afnemen van de vragenlijst te zien in hoeverre er problemen met de begrijpelijkheid bij de respondenten bestaan en dit gebeurt door observatie van de respondenten door de interviewer. Het interview bestaat uit drie stappen en kan antwoordproblemen identificeren.

De eerste stap vraagt de interviewer om de respondenten tijdens het invullen van de vragenlijst nauwkeurig te observeren en hun gedrag te analyseren. De respondenten worden in de eerste stap gevraagd om hardop over de items na te denken, ondertussen schrijft de interviewer op wat de gedachten en uitspraken van de respondenten zijn (Hak et al., 2008). Om een duidelijk resultaat van het hardop denken te krijgen is het belangrijk om van tevoren nauwkeurig te verklaren waarom het voor de onderzoeksvraag van belang is. Richtlijnen kunnen aanleiding en hulp bieden voor de respondenten en het werk van de interviewer vereenvoudigen. Hak (2004) geeft in zijn werk het advies om de respondenten de kans te geven om de methode van hardop denken met een voorbeeld te oefenen om zekerheid te bereiken. De tweede stap richt zich op de aantekeningen van de interviewer. Nu wordt nagegaan in hoe verre er problemen met de items bestaan en de redenen voor de onduidelijkheden te begrijpen. De interviewer vraagt de respondenten om nauwkeurig uit te leggen waarom ze problemen met bepaalde items hadden en wat er het probleem was. De interviewer moet in staat zijn om precies te kunnen vragen wat het probleem met de duidelijkheid is. De respondenten zijn gevraagd om aan te geven of het de verwoording is of het item niet nauwkeurig blijkt. De derde stap geeft werk aan de gevoelens en ondervindingen die de respondenten tijdens het invullen beleefde. Ze worden gevraagd om aanmerkingen en verbeteringen voor de vragenlijst te uiten (Hak et al., 2008). De aantekeningen die tijdens het interview ontstaan worden geanalyseerd en op basis van deze protocollen kan worden vastgesteld, waarmee de respondenten problemen hadden en waar nog behoefte voor verbetering bestaat (Jansen & Hak, 2005).

Om de respondenten op gemak te stellen is het belangrijk om ze de vragenlijst in een alledaagse omgeving te laten invullen. Dit vormt een voorwaarde voor het TSTI (Hak, 2004). Daarom worden de respondenten tijdens de wekelijkse markt geïnterviewd. Bovenal is het van belang om de respondenten goed in te lichten in hun rechten. Met behulp van het informed consent (bijlage 5) kan duidelijk verklaard worden dat hun vragenlijsten vertrouwelijk verwerkt worden en dat ze altijd mogen stoppen als ze niet wel bevinden tijdens de procedure. Verder biedt een informed consent de mogelijkheid om de tijdsduur en het belang van het onderzoek te verklaren. Hak et al. (2008) hebben uitgewerkt dat het voor de TSTI van belang is om duidelijk te maken dat de respondenten als individu niet van belang is voor het onderzoek maar in hoeverre ze de vragenlijst begrijpelijk en duidelijk ervaren.

Tijdens het TSTI heb ik aantekeningen gemaakt in plaats van het opnemen van de gesprekken. Ik heb ervoor gekozen omdat ik vind dat als je mensen zegt dat het niet om de respondent als persoon gaat maar om de beoordeling van de vragenlijst, opnamen niet noodzakelijk zijn en misschien een gevoel van ongemak bij de respondenten oproepen.

Door deze procedure te volgen kan de kwaliteit van de vragenlijst verhoogd worden en een bruikbaar instrument ontwikkeld worden.

2.1.3 Vragenlijst (bijlage 2)

De eerste versie van vragenlijst wordt op basis van de "Test Development Process" ontwikkelt, getest en verbeterd (Cohen & Swerdlik, 2010) en bevat de volgende stappen:

Test conceptualization: Tijdens deze stap wordt uit de literatuur de aspecten van sociaal welbevinden gehaald en gekeken in hoeverre ze geschikt zijn voor de vragenlijst. In de fase van *Test construction* worden de items en stellingen voor de vragenlijst opgesteld. Hiervoor worden andere vragenlijst zoals het MHC-SF (Keyes, 2002) betrokken om te zien hoe de stromingen uit de literatuur getest kunnen worden. De nieuw ontwikkelde vragenlijst zal na het onderzoek met behulp van een Likert schaal getest worden om precies te kunnen testen hoe het individu over de stelling oordeelt. Tijdens de *Test tryout* wordt de vragenlijst met behulp van het Three-Step Test-Interview afgenomen worden. Daarna vindt de *Analysis* plaats, gevolgt van de *Revision*, waar de vragenlijst voor de tweede ronde afnemen verbeterd wordt.

De eerste vragenlijst die door de respondenten in de eerste ronde wordt ingevuld bevat 63 items met betrekking tot opleiding, contacten met familie, contacten met vrienden, werk, buurt, maatschappelijke integratie/participatie en de maatschappij in het algemeen. Deze aspecten zijn in de literatuur genoemd worden en staan in correlatie met sociaal welbevinden. Om de stellingen te formuleren heb ik andere vragenlijsten met betrekking tot sociaal welbevinden bekeken en me laten inspireren. Een voorbeeld van een vragenlijst die ik heb gebruikt was het Mental Health Continuum (Keyes, 2002), die geestelijke gezondheid onderzocht. Ik heb alleen de items over sociaal welbevinden betrokken en gekeken hoe deze vragenlijst is opgebouwd en welke aspecten over sociaal welbevinden deze bevat. Bovendien heb ik naar een vragenlijst over sociale integratie en vrije tijd gebruikt (LISS core study). Voordat de vragenlijst getest wordt heb ik ze door experts laten

beoordelen en de suggesties voor verbetering verwerkt. Bovendien worden in de stellingen items gebruikt die door experts op het gebied van sociaal welbevinden (Keyes, 1998) ook aangewend worden om de validiteit van de vragenlijst door de begrippen te verhogen zodat de vragenlijst meet wat ze wil meten.

In Tabel 2 worden de verschillende facetten van de items uit de vragenlijst (Bijlage 2) laten zien. Binnen Tabel 2 wordt duidelijk welke aspect van sociaal welbevinden in welke facette uit de vragenlijst terug te vinden is. De facette opleiding bevat stellingen die naar sociale acceptatie, sociale contributie, sociale uitsluiting vragen en ook als een voorspeller voor sociaal welbevinden geldt (Zhang et al., 2010). Met de stellingen over contacten met familie en vrienden wordt naar sociale integratie en acceptatie gevraagd. Door naar sociale contacten te vragen betreft men ook al het onderwerp van sociale uitsluiting. Bovendien zijn deze contacten zowel voorwaarden als ook voorspeller voor sociaal welbevinden (Jehoel-Gijsbers, 2004). De facette werk vraagt naar de sociale integratie, acceptatie en contributie van het individu en ook in hoeverre het individu te maken heeft met sociale uitsluiting. Werk hebben blijkt een voorwaarde te zijn voor sociaal welbevinden (Helliwell & Putnam, 2004). Het leven in de buurt en de items die erbij horen meten sociale integratie, acceptatie en contributie van het individu en maken deel uit van het onderwerp sociale uitsluiting. Binnen de stellingen over maatschappelijke integratie/participatie worden 4 dimensies onderzocht, alleen sociale coherentie is niet terug te vinden. Sociale coherentie wordt in de laatste facette maatschappij in het algemeen onderzocht.

Tabel 2 Overzicht van De Facetten van Items (Bijlage 2)

Facette	Inhoud
Opleiding (items 1-6)	Evaluatief Reflectie over Het Opleidingsniveau
Sociale Acceptatie/Contributie	
Sociale uitsluiting	
Voorspeller	
Contacten met familie (items 7-12)	Evaluatief Reflectie over De Sociale Contacten
	Binnen De Familie
Sociale Integratie/Acceptatie	
Sociale Uitsluiting	
Voorwaarde& Voorspeller	
Contacten met vrienden (items 13-19)	Evaluatief Reflectie over De Sociale Contacten
	Binnen Vrienden
Sociale Integratie/Acceptatie	
Sociale Uitsluiting	
Voorwaarde&voorspeller	
Werk (items 20-25)	Evaluatief Reflectie over De Werksituatie Van Het Individu
(Sociale Integratie/Acceptatie/Contributie)	
Sociale Uitsluiting	
Voorwaarde	
Buurt (items 26-38)	Evaluatief Reflectie over De Buurt
Sociale Integratie/Acceptatie/Contributie)	
Sociale Uitsluiting	

Maatschappelijke**Evaluatief Reflectie over De Integratie Van Het Individu****Integratie/Participatie** (items 39-46)**Sociale Integratie/Acceptatie/Actualisatie/Contributie)****Sociale Uitsluiting**

Maatschappij in Het Algemeen (items 47-63)**Reflectie over De Participatie Van De Respondent****Sociale Actualisatie/Coherentie)****Voorspeller**

De antwoorden op deze vragenlijst worden met behulp van een Likert schaal aangegeven, de schaal loopt van 1 "helemaal mee oneens" tot 5 "helemaal mee eens". De Likert schaal is een populair en vaak ingezet instrument voor houding en persoonlijkheidsvragenlijsten. De respondent krijgt een uitspraak en moet aangeven in hoeverre hij ermee eens of niet eens is (Cohen & Swerdlik, 2010). Door een Likert schaal te gebruiken heeft de respondent de mogelijkheid nauwkeurig zijn mening aan te kunnen geven. Bovendien wordt het probleem van stereotiepe antwoorden in ja of nee formaat voorkomen (Cohen & Swerdlik, 2010).

2.1.4 Procedure

Alle deelnemer die de vragenlijst hebben ingevuld hebben van tevoren informatie over de duur, het verloop en het doel van het interview gekregen. Hierdoor wordt het validiteitscriterium verhoogd (Cohen & Swerdlik, 2010) en de respondenten hebben dezelfde informatie gekregen.

Het onderwerp van sociaal welbevinden werd benoemd en er werd een korte inleiding over de vragenlijst gegeven. Het thema sociaal welbevinden wordt verklaard en daarnaast werd benoemd dat het hier niet gaat om de respondent als individu maar om de duidelijkheid en gebruikelijkheid van de vragenlijst. Daarnaast werd de methode van het TSTI uitgelegd om problemen en onduidelijkheden

met de procedure te voorkomen. De respondenten werden gevraagd om met een voorbeeld het TSTI formaat te oefenen.

De oefening wordt door de interviewer uitgelegd en uitgevoerd. De procedure van hardop denken wordt op deze manier duidelijk aan de respondent uitgelegd. Daarna krijgt de respondent de mogelijkheid om zelf een keer te oefenen. Pas nadat de methode voor de respondent begrijpelijk was, werd het interview gedaan.

Grafiek1 Oefening TSTI

<u>Oefening Three-Step Test-Interview</u>	
Item:	
Ik hou van groenten.	
1=helemaal mee oneens 2=mee oneens 3=neutraal 4=mee eens 5=helemaal mee eens	
☐	1
☐	2
☐	3
☐	4
☐	5
<u>Stap 1</u>	
➤ Hardop nadenken over de stelling ➤ Wat is onduidelijk? ➤ Is het item begrijpelijk?	

➤ Zijn de antwoordmogelijkheden voldoende? ➤ ...
<u>Stap2</u>
➤ De interviewer vraagt om de problemen of onduidelijkheden uit te leggen.
<u>Stap3</u>
➤ Ruimte voor aanmerkingen en uiten van gevoelens en kritiek van de respondent ➤ Wat kan verbeterd worden? ➤ Ontbreekt een onderwerp?

2.1.5 Analyse

Om een analyse van de antwoorden te kunnen doen moet eerst vastgelegd worden naar welke criteria gekeken zal worden. De criteria zullen de problemen die de deelnemers hadden zo goed mogelijk samenvatten om achteraf precies te kunnen tonen waar de problemen of onduidelijkheden zijn ontstaan. Waren de problemen bij inhoudelijke aspecten van de vragenlijst (begrijpelijkheid van de items) of waren er problemen om een antwoordmogelijkheid te kiezen? De volgende criteria werden bij de analyse van de interviews betrokken: (1) bleef de respondent lang bij een item staan? (2) gaf de respondent aan dat het een moeilijk uitspraak is? (3) had de respondent moeite om voor een antwoordmogelijkheid te kiezen? (4) Had de respondent moeite met bepaalde woorden (bijvoorbeeld de definitie van een woord)? (5) Had de respondent kritiekpunten of verbeteringsopties? Daarna wordt een lijst met alle mogelijke opmerkingen gemaakt en op de bovengenoemde criteria onderzocht.

De analyse van de vragenlijst wordt aan de hand van de subvragen onderzocht die de criteria beinhouden. In stap 1 en 2 worden de vragen 1 tot 3 beantwoord en vraag 4 wordt in de derde stap van het TSTI onderzocht. Tijdens subvraag 1 en 2 wordt naar de frequenties van de opmerkingen gekeken, terwijl subvraag 3 de inhoudelijke opmerkingen behandelt.

1. Welke items hebben problemen of opmerkingen veroorzaakt?
2. Welke deelnemers hadden problemen?
3. Welke problemen hebben de deelnemers gehad?
4. Welke opmerkingen of suggesties voor verbetering hebben de respondent over de vragenlijst over het algemeen gehad?

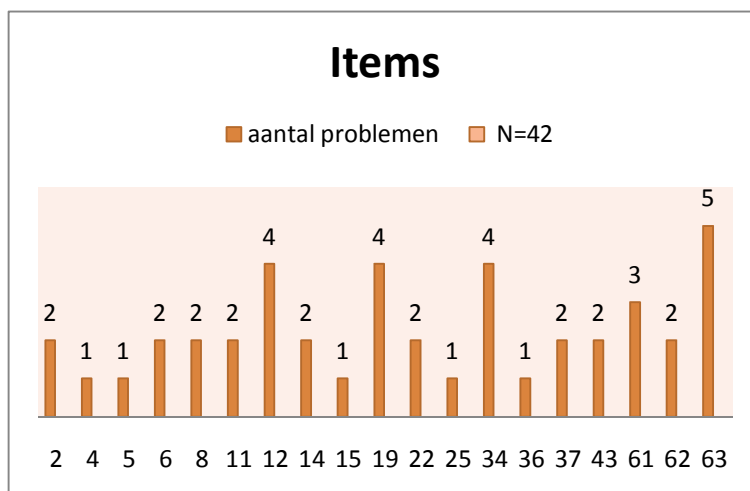
Door deze subvragen te beantwoorden, kan men de bruikbaarheid van de vragenlijst onderzoeken.

3. Resultaten eerste ronde

Door de resultaten van de afname te analyseren kan de hoofdvraag van het onderzoek beantwoordt worden. De hoofdvraag is in hoeverre de vragenlijst een bruikbaar meetinstrument is. De subvragen geven steun voor het beantwoorden van de hoofdvraag. Aan het begin wordt een overzicht gegeven om de eerste drie subvragen te kunnen beantwoorden. Daarna worden de opmerkingen per facette besproken en in de derde stap van het interview wordt subvraag 4 "Welke opmerkingen of suggesties voor verbetering hebben de respondenten over de vragenlijst over het algemeen gehad?" en algemene opmerkingen over stellingen behandeld.

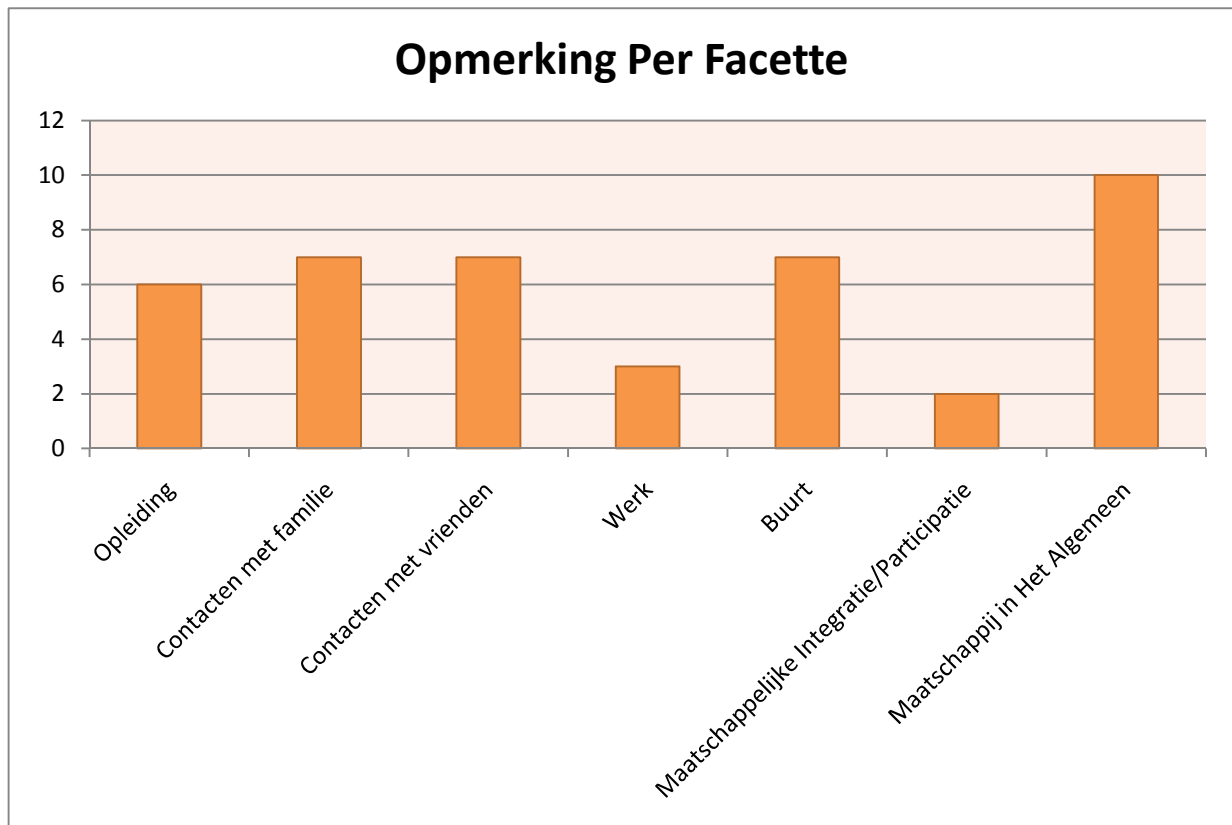
1. Welke items hebben problemen of opmerkingen veroorzaakt?

Grafiek 2 Overzicht Items

Om een overzicht te hebben laat Grafiek 3 zien hoe de problemen en opmerkingen binnen de respondenten verdeeld zijn. Uit de grafiek wordt duidelijk dat het item 63 over de geschiktheid van de maatschappij voor het individu de meeste reactie heeft opgeroepen, gevolgd door de items 12, 19 en 34 over normen en waarden.

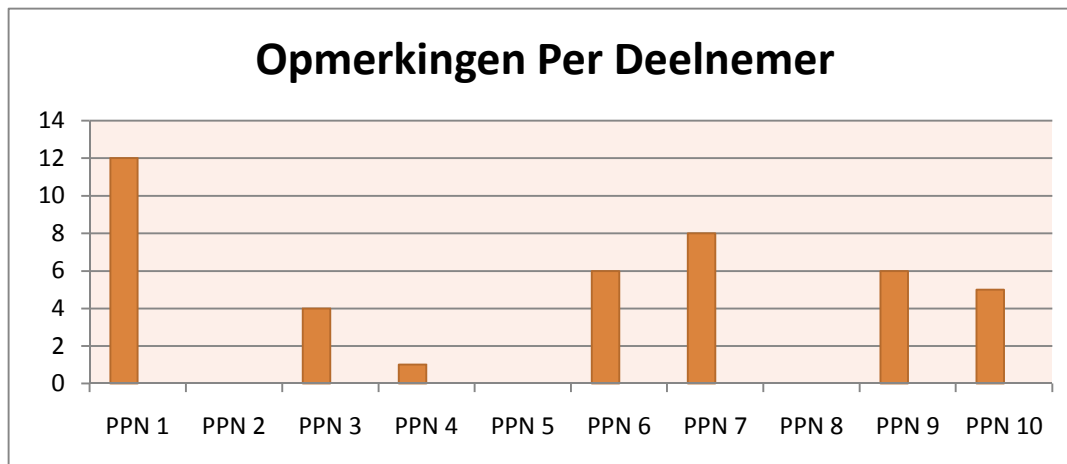
Grafiek 3 Overzicht Opmerkingen Per Facetten

Uit grafiek 4 komt naar voren dat de items over *maatschappij in het algemeen* de meeste problemen hebben gemaakt. De stellingen over *Werk* en *Maatschappelijke integratie/participatie* hebben het wenigst opmerkingen gehad.

2. Welke deelnemers hadden problemen?

Grafiek 4 Overzicht Opmerkingen

Uit grafiek 3 komt naar voren dat respondent 1 met afstand de meeste opmerkingen had. Hij heeft in totaal 12 opmerkingen geuit. Drie respondenten hebben geen onduidelijkheden of opmerkingen gehad.

3. Welke problemen hebben de deelnemers gehad?

Uit de analyse van de tien interviews blijkt dat 7 respondenten problemen of onduidelijkheden hebben gezien over de vragenlijst over sociaal welbevinden. Alleen drie deelnemers hadden geen opmerkingen en vonden de vragenlijst doorgaand geschikt wat betreft bruikbaarheid en begrijpelijkheid. De gemiddelde duur van de interviews was 15:20 minuten en daarmee boven de eerst geplande tijd van 15minuten.

3.1 Analyse van de eerste en tweede stap van het TSTI

Om een duidelijke structuur aan te kunnen houden, wordt de analyse per onderwerp gedaan.

3.1.1 Opleiding

In de vragenlijst over sociaal welbevinden hebben binnen het thema onderwerp 4 items problemen gemaakt. Item 2 "Ik ben tevreden met de opleiding die ik heb gevolgd" blijkt onduidelijk te zijn

volgens respondent 1 en 9. Ze hebben allebei gestopt en erover nagedacht of nu de kwaliteit van de opleiding bedoeld is of het diploma dat ze hebben gehaald. Verder hebben ze geen vraag gesteld erover en een antwoord aangekruist. In stap 2 wordt er nagegaan in hoeverre ze het antwoord hadden kunnen geven.

Respondent 1 over item 2

1	I:	"Je had moeilijkheden bij het tweede item. Tijdens het hardop nadenken kwam na voren
2		dat het niet duidelijk was, wat met item 2 bedoeld is. Is dat juist?"
3	R:	"Nou, ja dat klopt. Ik heb dan een kruisje gezet en voor een van de twee mogelijke
4		bedoelingen gekozen."
5	I:	"Ok, en wat is volgens jou de vraagstelling van item 2? Waar gaat het over?"
6	R:	"Ik dacht uiteindelijk dat het over mijn diploma gaat. Dat past beter bij die andere
7		items over opleidingsniveau."

Respondent 9 zei dat hij zoals respondent 1 opleiding gelijk gezet had aan opleidingsniveau en daarom het einddiploma bedoelt is en niet de kwaliteit van de scholen en onderwijssystemen die zij had gevolgd. Respondent 6 had opmerkingen met betrekking tot items 4 en 5.

4. *"Ik voel me door mijn familie geaccepteerd voor mijn opleidingsniveau"*

5. *"Ik voel me door mijn vrienden geaccepteerd voor mijn opleidingsniveau."*

1	R:	" Dat weet ik niet. Thuis, en ja, ook met mijn vrienden praat ik niet over school. Mijn
2		ouders hebben geen tijd om alles te vragen."

Hier is het geval dat een individu eerst geen antwoord kan geven op een vraag maar dat bleek geen onduidelijkheid van de vragenlijst te zijn. Door de Likert schaal met 5 antwoordmogelijkheden is er een mogelijkheid om een neutraal antwoord te geven. De mogelijkheid een neutraal antwoord te geven wordt vaak vermeden en toch is het een handig formaat om respondenten zoals in dat geval aan te moedigen door te gaan met de vragenlijst.

Respondent 6 over items 4 en 5

Stap2

1	I:	"In het begin van de vragenlijst heb je problemen gehad omdat je het antwoord niet wist. Klopt dat? Of had je andere problemen met de stellingen?"
2		
3	R:	"Nee het was doch dat ik het niet kan zeggen. Heb er geen ervaringen mee. Ik ben met mijn antwoord neutraal gebleven."
4		

Verder in het verloop van de eerste ronde hebben twee respondenten moeite gehad met item 6 :

"Mijn opleidingsniveau geeft me goede mogelijkheden om aan de samenleving deel te nemen."

Respondent 1 en 9 waren niet zeker wat het opleidingsniveau voor een invloed heeft voor de samenleving of welke invloed het opleidingsniveau op het individu heeft dat het aan de samenleving deel kan nemen. Ze hebben opmerkingen gemaakt en in stap 2 van het TSTI wordt erop nagegaan.

Respondent 1 over item 6

Stap2

1	I:	"In het verloop van de vragenlijst bleef je staan bij item 6 en je vroeg jezelf af in hoeverre de opleiding iets te maken heeft met de samenleving, klopt dat?"
2		
3	R:	"Ja ik vond het beetje raar. Mensen die geen goede opleiding hebben kunnen toch ook deelnemen aan de samenleving, of niet? Ik weet niet echt of je voor het leven in het gezelschap een goed niveau van opleiding nodig hebt..mh..maar eigenlijk klopt het wel. Als je niet goed opgeleid bent, heb je waarschijnlijk geen hoge inkomen. Daardoor kan het dan toch gebeuren dat je minder goed deelneemt."
4		
5		
6		
7		
8	I:	"Dus begrijp ik je goed dat het een inhoudelijke opmerkingen was, maar je wel hebt begrepen wat het item vraagt?"
9		
10	R:	"Ja, sommige vragen geven een goede aanleiding om na te denken hoor."

In stap 2 van het TSTI kwam naar voren dat de opmerking die respondent 1 over item 6 had een inhoudelijke opmerking was en hij het eigenlijk goed heeft begrepen. Hetzelfde geldt voor respondent 9.

3.1.2 Contacten met familie

Binnen de context of contacten met familie hebben drie items problemen opgeroepen. Item 12 *"Ik ben het eens met de normen en waarden van mijn vrienden"* wordt samen met de andere stellingen over normen en waarden in het stuk 3.2 geanalyseerd. Item 8 *"Er zijn mensen in mijn familie die me echt begrijpen."* is volgens deelnemer 1 en 9 een rare en verwarrende verwoording. Voor respondent 1 klinkt het als of het "iets met ethiek te maken heeft". Hij vond dat als men wil weten of men

familieleden of vrienden heeft die daar zijn als men problemen heeft en meestal ook een oplossing daarvoor hebben dat men het ook zo moet verwoorden. Bovenal hadden respondent drie en zeven opmerkingen voor item 11: "Ik heb genoeg tijd om mijn familie te ontmoeten." , namelijk zeiden ze allebei dat het niet over het algemeen geldig is. Sommige familieleden kunnen ze niet zo vaak zien en andere daarvoor wel. Volgens hen moet hier een onderscheid gemaakt kunnen worden.

3.1.3 Contacten met vrienden

Uit de analyse van de interviews kwam naar voren dat binnen het kader van "contacten met vrienden" vier stellingen moeite hebben gemaakt. Item 14 over "*Ik heb vrienden die me echt begrijpen*" heeft weer van respondent 1 en 9 een opmerking gekregen, namelijk dat het verwarrend verwoord is en men het beter anders kan opschrijven. Verder had respondent 1 nog een opmerking met betrekking tot item 15: "*Ik maak deel uit van een groep vrienden*". Hij zei dat deze stelling niet meer noodzakelijk is en alleen een herhaling is. Bovenal zei hij dat men deze stelling niet meer moet beantwoorden omdat het "hebben van vrienden" al een voorwaarde is om deze stelling te beantwoorden. Respondent 3 had nog een opmerking met betrekking tot item 18: "*Ik heb genoeg tijd om mijn vrienden te ontmoeten*". Hij zei dat het weer hetzelfde is als met de tijd om de familie te ontmoeten. Sommige vrienden ziet hij vaak en andere niet en daarom vraagt hij weer om hier ook een onderscheid te kunnen maken.

3.1.4 Werk

Opvallend was dat het thema over de werksituatie de meeste problemen veroorzaakte. Daarbij wordt duidelijk dat het met de term "werksituatie" samenhangt en niet de inhoud van de stellingen onduidelijk waren. Verder komt dat doordat sommige respondenten niet meer werken of bijvoorbeeld geen betaald baan hebben of hebben gehad. Drie van de tien respondenten werken niet (meer) en hadden opmerkingen met betrekking tot het onderwerp "werk":

Respondent 1 over de term "werksituatie"

Stap1

1	R:	"Ik werk niet, ik studeer. Wat moet ik doen? Gewoon overslaan?"
2	I:	"Studeren is werk. Je mag het gelijk zetten"
3	R:	"Dus is werksituatie voor mij studiesituatie? Ok"

Stap2

1	I:	"Was het nu duidelijk wat betreft de items over de werksituatie? Heb je dat goed
2		kunnen doen?"
3	R:	"Ja, duidelijk."

Respondent 1 had het probleem dat hij naast zijn studie niet werkt en daardoor niet wist hoe de term "werksituatie" voor hem geldig was. In het begin was hij van mening dat hij de items over werk mag overslaan. Dat is geen optie en daarom wordt aanbevolen om werksituatie gelijk aan studiesituatie te zetten en toch kan daardoor het probleem ontstaan dat de items te gelijk zijn aan de items met betrekking tot opleiding.

Respondent 3 over werksituatie in het verleden

Stap1

1	R:	"ja, nu is het zo dat ik niet meer werk, tenminste niet meer als ondernemer.
2		Thuis werk ik wel nog."
3	I:	"Ok."
4	R:	"Is het nou de bedoeling dat ik vanuit het verleden antwoord?"
5	I:	"Ja, als dat voor u mogelijk is."

Stap2

1	I:	"Is het gelukt om de werksituatie uit het verleden te beschouwen?"
2	R:	"Ja hoor, ik denk nog vaak aan deze tijd. Het is ook niet lang geleden."

De derde respondent werkt sinds een aantal jaren niet meer en was daarom onzeker wat werksituatie voor hem bedoeld. Hij vroeg zich af of hij de werksituatie uit het verleden beschouwd kan worden. Nog een oplossing voor het probleem in deze studie kan zijn om te kijken in hoeverre de situatie voor het individu heeft veranderd tijdens de "geen baan meer volgen".

Respondent 4 over de term "werksituatie" als huismoeder

Stap1

1	R:	"Ik kruis hier aan, maar eigenlijk weet ik niet of je bedoelt wat ik bedoelt. Ik heb
2		niet echt gewerkt, tenminste niet voor een betaling. Ik heb thuis gewerkt en de
3		kinderen opgevoed."
4	I:	"Ok, u bent huismoeder geweest? Dat is wel als werk te beschouwen."
5	R:	"Ja precies. Ook als men geen inkomen heeft? Mag ik het dus als mijn
6		werksituatie beschouwen?"
7	I:	"Ja."

Stap2

1	I:	"U vroeg uzelf af, of huismoeder zijn gelijk is aan werksituatie."
2	R:	"ja inderdaad. Ik wist niet of het in deze vragenlijst de bedoeling was mijn werk als
3		werksituatie te zien. Ik wil je graag helpen en geen foutjes maken."
4	I:	"Goed dat u navraagt als u niet zeker bent. Daarvoor gebruik ik deze methode."

De vierde respondent vroeg zich af in hoe verre haar persoonlijk werksituatie als huismoeder geldig is voor de vragen naar de werksituatie in de vragenlijst. Zij zei dat ze geen foutjes wil maken en een goede respondent wil zijn die meehelpt aan het onderzoek. Gelukkig heeft zij haar probleem genoemd en zo was het mogelijk een oplossing te vinden en het probleem voor aanbevelingen op te nemen. Naast het probleem over de onduidelijkheden van het begrip "werksituatie" hebben item 22 en 25 problemen gemaakt. Item 22: "*Mijn werksituatie wordt voldoende gehonoreerd*" kreeg 2 opmerkingen, namelijk van respondent 7 en 9. Allebei zijn bij deze stelling gestopt en vroegen zich af door wie hun werk gehonoreerd zal worden. In Stap twee kwam naar voren dat het voor allebei meer een inhoudelijke vraag was en niet samenhangt met de verwoording van de vraag. Respondent 7 had bovendien moeite met het begrip "belangrijke bijdrage" in item 25. Ze vroeg zich af of met het begrip geld bedoeld wordt. In stap twee wordt duidelijk dat volgens haar een nieuwe omschrijving van het begrip wenselijk is.

3.1.5 Buurt

De stellingen over de buurt waren over het algemeen duidelijk en toch hebben drie items problemen opgeroepen. Item 34 over normen en waarden wordt in 3.2 geanalyseerd. Daarnaast had

respondent 1 opmerkingen met betrekking tot item 36: *"Ik begrijp vaak niet wat in mijn buurt gebeurt"*. Hij is van mening dat de stelling niet goed verwoord is en voor hem is ook de inhoud niet duidelijk. Verder denkt hij ook dat het weinig samenhang heeft met de andere stellingen.

Over item 37 *"Ik vind het makkelijk te voorspellen wat in mijn buurt gebeurt"* hadden respondent 1 en 9 opmerkingen. Respondent 1 zei dat hij nooit heeft geprobeerd iets in zijn buurt te voorspellen en dat het een raar stelling is. Respondent 9 ondersteunt deze uitspraak en voegt verder aan dat het item volgens haar niet in deze vragenlijst past.

3.1.6 Maatschappelijke integratie/participatie

De stellingen over "Maatschappelijke integratie/participatie" waren duidelijk voor de respondenten. Behalve item 43 heeft geen stellingen problemen gemaakt. Stelling 43: *"Ik maak graag deel uit van een sociale vereniging"* is moeilijk te beantwoorden voor respondenten die geen lid in een vereniging zijn. Dat was ook de motivering van respondent 6 en 10.

3.1.7 Maatschappij in het algemeen

Opvallend in de inhoudsanalyse van de vragenlijst over sociaal welbevinden was dat het laatste item, item 63, de meeste problemen opriep. Vijf van de tien respondenten vonden het item niet duidelijk of verwarrend. Ik ga het eerst hebben over de analyse van item 61 *"De wereld is te complex voor mij"*, die drie opmerking heeft gekregen.

Respondent 3 over item 61

Stap1

1	R: "Nee, waarom? Sommige dingen zijn te complex. Ik vind het een geen goed item."
---	---

Stap2

1	I:	"U zei dat je item 61 geen goed item vond. Kunt u misschien uitleggen waarom?"
2	R:	"Mh, moeilijk, hé? Ja, dat is zo een vraag waar men niet echt weet waarover het gaat.
3		Is nu de samenleving bedoeld en de eerder genoemde "normen en waarden" of wat is
4		daarmee bedoeld?"
5	I:	"Dus zegt u eigenlijk dat je de verwachte inhoud van het item niet begreep? Of vind
6		je het gewoon moeilijk een antwoord erop te geven?"
7	R:	"Ik weet niet waarover het gaat en ook niet hoe het bij de items daarvoor past."

Respondent 6 over item 61

Respondent 6 heeft tijdens het invullen van de vragenlijst geen verbale opmerking gedaan maar door observatie wordt duidelijk dat ze het item lastig wordt. Haar gezichtsindruk is veranderd en ze heeft blijkbaar lang erover nagedacht en lang voor een antwoord nodig gehad.

Stap 2

1	I:	"Je bent gestopt bij item 61, was het onduidelijk voor jou? Had je problemen ermee?"
2	R:	"Ja, dat was de complexe wereld, klopt dat? (kijkt op de vragenlijst). Oh ja, dat vond
3		ik niet duidelijk en ook raar."
4	I:	"Kan je benoemen wat je niet duidelijk vond? Of waarover je had nagedacht voordat
5		je voor een antwoord hebt gekozen?"
6	R:	"Nee. Ik weet gewoon niet wat je bedoeld. Geen idee hoe ik dat kan verklaren."

Helaas kan ze niet vertellen waarom ze het item 61 niet duidelijk vind. Bovenal had respondent 7 een opmerking met betrekking tot item 61. Ze zei dat ze sommige technische apparaten op werk te complex vindt maar niet de wereld. In stap 2 verklaart ze dan dat het geen probleem met het item heeft of ze het een beetje raar geschreven vind.

Item 63: "*De maatschappij is niet bedoeld voor mensen zoals ik.*"

Het laatste item (63) kreeg 5 opmerkingen en toch eigenlijk geen echte kritiek. Uitspraken zoals "Voor wie dan?" en "Voor welke mens is zijn eigen omgeving niet bedoeld?" laten zien dat het eerder het inhoudelijke aspect was die de opmerking heeft opgeroepen. In stap twee laten alle respondenten zien dat er geen onduidelijkheid of probleem bestaat wat betreft mogelijkheid om een antwoord te geven.

In de bijlage is een overzicht van alle items, die een opmerkingen hebben opgeroepen met het aantal respondenten en een beschrijving van de problemen of onduidelijkheden die de deelnemer met de items hadden.

3.2 Algemene opmerkingen en de analyse van de derde stap van het Three-Step Test-Interview

Na de analyse van de eerste ronde van de vragenlijst waar de onderzoeksvraag over waar expliciet de problemen en opmerkingen liggen wordt nu nagegaan welke algemene opmerkingen er waren en wat bij de laatste stap van het Three-Step Test-Interview naar voren kwam.

Tijdens de eerste studie hebben 4 respondenten moeite gehad met de items over normen en waarden binnen de familie, de vrienden en de buurt. Volgens de respondenten was het niet duidelijk wat met normen en waarden bedoeld wordt.

Respondent 1 over de term "normen en waarden"

Stap1

1	R:	"Ah ok, wat bedoel je met normen en waarden? Ik heb het vaak gehoord, maar
2		binnen familie? Een beetje flauw, hé?"
3	I:	"Het is bedoeld dat in families mensen bepaalde richtlijnen en gewoontes volgen.
4		Is dat duidelijker?"
5	R:	"Mh. (stopt) Ok."

Stap2

1	I:	"Je had problemen bij item 12, 19 en 34 omdat je de term "normen en waarden"
2		niet geschikt of onduidelijk vond? Klopt dat?"
3	R:	" Flauw! (lacht) "
4	I:	"Ok, heb je algemeen een probleem met deze term of vind je het alleen niet
5		passend als je aan familie en vrienden denkt?"
6	R:	" Ik vind het een verwarrend term en de inhoud is niet duidelijk in deze context."

Het probleem met de definitie van normen en waarden hadden ook respondent 6, 7 en 10.

Respondent 6 had geen idee wat met normen en waarden bedoeld was.

Respondent 6 over de term "normen en waarden"

Stap1

1	R:	"Sorry, mag ik je iets tussendoor vragen? Ik heb geen idee wat de bedoeling is van
2		normen en waarden. Heb het vaker gehoord maar nooit echt wat het eigenlijk is."

De oplossing was dezelfde definitie te geven als bij de eerste respondent. Het is moeilijk voor de interviewer als de respondent een woord niet begrijpt. Als interviewer moet men namelijk neutraal vragen kunnen stellen of een vragenlijst laten invullen, anders neemt de validiteit en betrouwbaarheid van de vragenlijst af (Cohen & Swerdlijk, 2010). Verder hadden respondent 7 en 10 problemen met de "normen en waarden" en waarden in de context of familie, vrienden en buurt. Ze zeiden dat ze er nog niet over nog hadden nagedacht en het daarom moeilijk is een antwoord te geven. Nadat duidelijk was dat ze rustig het interview mogen invullen, hadden ze voor een mogelijkheid gekozen en toch bleken ze niet echt tevreden.

Respondent 7 over de term "normen en waarden"

1	R:	"OK, wat bedoelen ze precies daarmee..ik weet wel wat het in de context van mijn
2		werkomgeving bedoelt. Ik heb er nog nooit over nagedacht."

Respondent 10 over de term "normen en waarden"

1	R:	"Ik heb er geen mening over, geen idee. Heb het nog nooit in deze samenhang
2		bedacht."
3	I:	"Je mag rustig nadenken. Geen probleem."

Normen en waarden in de context van de familie, vrienden of in de buurt kunnen niet voor iedereen van tevoren gelijk gedefinieerd worden. Hier is het belangrijk dat de interviewer in staat is om zonder sturend te zijn, een hulpstelling voor de respondent is. Dat kan door aanmoedigen om rustig erover na te denken, aanbevelingen om de stelling nog eens goed door te lezen of een korte definitie van het woord te geven.

In de derde stap van het TSTI wordt subvraag 4 "Welke opmerkingen of suggesties voor verbetering hebben de respondenten over de vragenlijst over het algemeen gehad?" onderzocht. Hier hadden de deelnemer de mogelijkheid om verbeteringssuggesties, meningen, indrukken en kritiek over de vragenlijst te benoemen. Omdat het moeilijk is om een algemene indruk in het kader van de facetten de plaatsen wordt de derde stap per respondent geanalyseerd. Daarnaast worden hier ook opmerkingen gedaan over de onderzoeksvraag in hoeverre de vragenlijst duidelijk en begrijpelijk is. Vier van de tien respondenten hadden helemaal geen opmerkingen in de derde stap, namelijk respondent 5,7,8 en 10. De anderen hadden zowel negatieve als ook positieve kritiekpunten voor de vragenlijst. **Respondent 1** had vooral een opmerking over de duur van het interview. Hij vond het langdurig en hij zei ook dat het langer dan 15 minuten duurde. Hij merkte op dat er te veel items waren en sommige beter kunnen worden samengevat. Als een voorbeeld noemde hij de items over normen en waarden, of algemeen familie en vrienden. Verder benoemde hij ook dat hij tijdens het eerste en tweede stap vele uitspraken en aanmerkingen heeft gemaakt wat voor hem ook geen positief kritiekpunt is en ertoe leidt dat het interview langer duurt en ook geen kwaliteitscriteria voor de vragenlijst is. Achteraf had hij nog positief kritiek, hij vond het namelijk goed dat hij vooraf de methode van het TSTI en hardop denken kan oefenen. De respondent was overtuigd ervan dat alle respondenten op deze manier goed kunnen worden voorbereid. De **tweede respondent**, die in stap 1 en 2 geen opmerkingen had geuit of problemen laat zien, vertelde dat hij de vragenlijst goed en duidelijk vond. Hij ondersteund deze uitspraak en zei dat "dat ook duidelijk wordt omdat hij geen opmerkingen tussendoor had". **Respondent 3** viel vooral op dat de vragenlijst goed te lezen was en volgens hem het lettertype groot genoeg is. Verder is hij van mening dat de vragenlijst zich goed laat invullen en hij goede steun een aanmoediging van de interviewer had gekregen. **Respondent 4** wenst zich een duidelijke definitie van de termen "werk" en "werksituatie omdat ze daarmee vooral problemen had en toch zei ze dat de interviewer een goed werk heeft gedaan. Daarnaast hekelde ze dat het interview te lang was en vooral langer dan aangegeven. De **zesde respondent** vraagt om meer definities in de vragenlijst. Ze had tijdens het interview problemen met begrippen die volgens haar niet "grijpbaar" zijn zoals normen en waarden, maatschappij en samenleving. Ze merkte aan dat definities niet echt handig zijn in een vragenlijst maar dat het toch beter is dan een "verkeerde antwoord" te geven. Ook **respondent 9** vond de vragenlijst te langdurig en dat er te vele items waren.

Zij ondersteund de mening van respondent 1 dat items beter kunnen worden samengevat. De mogelijkheid om te oefenen van tevoren noemde zij als bijzonders waardevol en goed gedaan.

3.3 Conclusie eerste vragenlijst

Uit de inhoudsanalyse van de eerste afname van de vragenlijst komt naar voren dat de vragenlijst nog te veel opmerkingen had opgeroepen. De deelnemers hadden vooral opmerkingen met betrekking tot de inhoud van het item. Vooral items in de facette van Maatschappij in het algemeen hadden vele opmerkingen. Verder hebben de begrippen "normen en waarden" en "werksituatie" onduidelijkheden veroorzaakt. Van de tien respondenten hadden alleen drie geen opmerking over de vragenlijst en deelnemer 1 merkte het meest op. Verder laat de analyse duidelijk zien waarmee de deelnemers problemen of moeite hadden tijdens het invullen van de vragenlijst over sociaal welbevinden. Ten eerste kwam duidelijk naar voren dat de aangegeven tijdsduur slecht geschat wordt en de respondenten daar ook opmerkingen hadden en de vragenlijst te langdurig vonden. Daarnaast hadden de respondenten problemen met het begrip "werksituatie". Deze term moet volgens de respondenten duidelijker omschreven worden en het moet duidelijk worden dat alle dagelijkse werkzaamheden daarbij horen. Dat geldt ook voor het begrip "normen en waarden", 4 respondenten zeiden dat het niet duidelijk is wat normen en waarden in de context van de onderwerpen in de vragenlijst bedoelt. Wenselijk zou zijn om deze items aan te passen en de stellingen anders te verwoorden. De antwoordschaal van "helemaal mee oneens" tot "helemaal mee eens" heeft geen problemen gemaakt tijdens het invullen. Bovenal wordt duidelijk dat een 5-punten schaal met een "neutrale" antwoordmogelijkheid goed geschikt is om inhoudelijke problemen te voorkomen. Tot slot is het belangrijk neer te leggen dat er weliswaar vele opmerkingen waren en ook voor de tweede versie van de vragenlijst veel aangepast moet worden. Om de vragenlijst aan te passen worden items die helemaal niet duidelijk waren zoals de items over normen en waarden geprobeerd duidelijker te maken. Met behulp van definities binnen de items wordt geprobeerd om de stellingen begrijpelijker te verzinnen. De term "werksituatie" dat voor sommige respondenten moeilijk of niet geldig was volgens hun begrip wordt in dagelijkse werkzaamheden herformuleert daarmee het geldig kan zijn voor iedereen. Items die volgens een groot aantal van de respondenten niet nuttig, geschikt of raar beoordeelt wordt, worden uit de vragenlijst gehaald. Verder bleek de vragenlijst ook te lang te zijn en

sommige items bleken ongeveer hetzelfde te onderzoeken. Deze stellingen zijn in de tweede vragenlijst (zie bijlage 3) verwijderd.

4. Tweede vragenlijst

4.1 Methode tweede vragenlijst

Om het best mogelijke resultaat betrekking duidelijkheid en begrijpelijkheid van de ontwikkelde vragenlijst te krijgen wordt de vragenlijst twee keer getest. Na de eerste ronde wordt duidelijk dat de vragenlijst nog moet aangepast worden. Hoe de vragenlijst nu eruit ziet en of het gebruik van een afname protocol behulpzaam was wordt beschreven in 4.2 en 4.3 maar nu begin ik met de respondenten die de tweede versie van de vragenlijst hebben ingevuld.

4.1.1 Respondenten

Om inzicht te kunnen krijgen en de onderzoeksvragen te beantwoorden, of en waar expliciet de problemen en onduidelijkheden bij het invullen van de vragenlijst na verbetering liggen, werden in de tweede ronde 14 mensen uit de stad Enschede geïnterviewd. Ik heb de respondenten in de binnenstad van Enschede en op de campus van de Universiteit aangesproken en gevraagd om mee te werken aan het onderzoek. Daardoor had ik de mogelijkheid de mensen zo veel mogelijk laten verschillen in geslacht en leeftijd. Zoals in de eerste ronde waren ook in de tweede ronde meer vrouwen bereid om mee te werken dan mannen. In de tweede ronde hebben 8 vrouwen en 6 mannen de vragenlijst ingevuld. De gemiddelde leeftijd is 36 jaar, de jongste respondent was 19 jaar oud en de oudste deelnemer 72. Vijf van de veertien respondenten waren getrouwd en de anderen 9 waren deels samenwonend en ongetrouwd. Verder verschilden de respondenten zo veel mogelijk in opleidingsniveau, burgerlijke staat en de baan (Tabel 3).

Tabel 3 Overzicht Persoonsgegevens Tweede Ronde

PPN	Geslacht	Leeftijd	Burgerlijke staat	Opleidingsniveau	Baan
1	Vrouwelijk	22	Ongetrouwd	VWO	Student
2	Vrouwelijk	59	Getrouwd	VMBO	Naaister
3	Vrouwelijk	39	Samenwonend	HVO	Schoonheidsspecialist
4	Mannelijk	29	Getrouwd	MBO	Verkoopster
5	Vrouwelijk	45	Getrouwd	MBO	geen werk
6	Mannelijk	33	Ongetrouwd	VWO	Advocaat
7	Mannelijk	72	Getrouwd	VMBO	Kok
8	Mannelijk	19	Ongetrouwd	MBO	Schrijnwerker
9	Mannelijk	55	Getrouwd	VWO	Ondernemer
10	Vrouwelijk	30	Ongetrouwd	VMBO	Kapster
11	Vrouwelijk	27	Samenwonend	VWO	Student
12	Vrouwelijk	21	Ongetrouwd	VWO	Student
13	Vrouwelijk	22	Ongetrouwd	VWO	Student
14	Mannelijk	24	Ongetrouwd	VWO	Student

De mensen werden weer gevraagd mee te werken en worden gevraagd de vragenlijst in te vullen wat ongeveer 15 minuten duurt omdat de vragenlijst ingekort is. Om te voorkomen dat de gemiddelde tijd voor het invullen van de vragenlijst weer hoger is dan aangegeven, heb ik het door twee personen van tevoren als pilottest met behulp van het TSTI laten invullen om de tijd nauwkeurig aan te kunnen geven. Hierbij kwam naar voren dat de gemiddelde tijd 12:20 was. Als de respondenten toestemming hebben gegeven heb ik ze gevraagd om naar een rustiger plek te gaan (zoals bij voorbeeld de rand van de markt in Enschede) om ook te voorkomen dat ze door geluid of andere mensen afgeleid worden. De klemborden die ik al in de eerste ronde heb gebruikt, worden ook in de tweede ronde genomen daarmee de respondenten de vragenlijst goed in kunnen vullen.

4.1.2 Vragenlijst (bijlage 3)

De vragenlijst die door de respondenten in de tweede ronde wordt ingevuld bevat 43 items in plaats van 63 items. De respondenten vonden de eerste versie van de vragenlijst te langdurig en daarom heb ik voor de tweede ronde een korte versie ontwikkeld. In de nieuwe vragenlijst kan men

de onderwerpen uit de eerste vragenlijst terug vinden. Tabel 4 laat de verschillende facetten van de items uit de vragenlijst zien. De onderwerpen uit de literatuur zijn per facette gelijk aan die uit vragenlijst 1 (Tabel 2).

Tabel 4 Overzicht van De Facetten van Items (bijlage 3)

Facette	Inhoud
Opleiding (items 1-5)	Evaluatief Reflectie over Het Opleidingsniveau
Sociale Acceptatie/Contributie	
Sociale uitsluiting	
Voorspeller	
Contacten met familie (items 6-9)	Evaluatief Reflectie over De Sociale Contacten
	Binnen De Familie
Sociale Integratie/Acceptatie	
Sociale Uitsluiting	
Voorwaarde& Voorspeller	
Contacten met vrienden (items 10-13)	Evaluatief Reflectie over De Sociale Contacten
	Binnen Vrienden
Sociale Integratie/Acceptatie	
Sociale Uitsluiting	
Voorwaarde&voorspeller	
Werk (items 14-19)	Evaluatief Reflectie over De Werksituatie Van Het Individu
(Sociale Integratie/Acceptatie/Contributie)	
Sociale Uitsluiting	

Voorwaarde

Buurt (items 20-28)

Evaluatief Reflectie over De Buurt

Sociale Integratie/Acceptatie/Contributie)

Sociale Uitsluiting

Maatschappelijke

Evaluatief Reflectie over De Integratie Van Het Individu

Integratie/Participatie (items 29-33)

Sociale Integratie/Acceptatie/Actualisatie/Contributie)

Sociale Uitsluiting

Maatschappij in Het Algemeen (items 34-43)

Reflectie over De Participatie Van De Respondent

Sociale Actualisatie/Coherentie)

Voorspeller

Uit Tabel 4 komt duidelijk naar voren dat er nu minder items in de vragenlijst over sociaal welbevinden zijn dan in de eerste ronde. Dat komt doordat sommige stellingen zijn verwijderd omdat ze twee keer ongeveer hetzelfde hebben gemeten zoals bij voorbeeld:

"Er zijn familieleden met wie ik over mijn problemen kan praten."

"Er zijn mensen in mijn familie die me echt begrijpen." (verwijderd)

of:

"Ik vertrouw de overheid." (verwijderd)

"Ik ben tevreden met de overheid."

Daarnaast worden items verwijderd omdat ze te vele problemen hebben opgeroepen en volgens de respondenten niet bij de andere stellingen in de vragenlijst passen:

Item 61-63 hebben deze problemen bij de respondenten opgeroepen en zijn daarom uit de vragenlijst verwijderd.

Verder zijn de begrippen zoals "normen en waarden" en "werksituatie" aangepast worden die in de eerste ronde moeite hebben gemaakt voor 4 respondenten. Het begrip normen en waarden wordt geprobeerd duidelijker te maken door definities binnen de stellingen te geven. Het term werksituatie wordt geprobeerd voor iedereen geldig te worden gemaakt en daarom wordt het verwoord in "dagelijkse werkzaamheden". In de derde bijlage is de nieuwe versie van de vragenlijst toegevoegd.

4.1.3 Procedure

De procedure van het interview is dezelfde als in de eerste ronde. De vragenlijst wordt afgenomen met behulp van het TSTI maar de hele procedure wordt door een afname protocol (bijlage 4) geünificeerd. Daardoor was het mogelijk de procedure beter te maken en te voorkomen belangrijke punten te missen.

4.1.4 Analyse

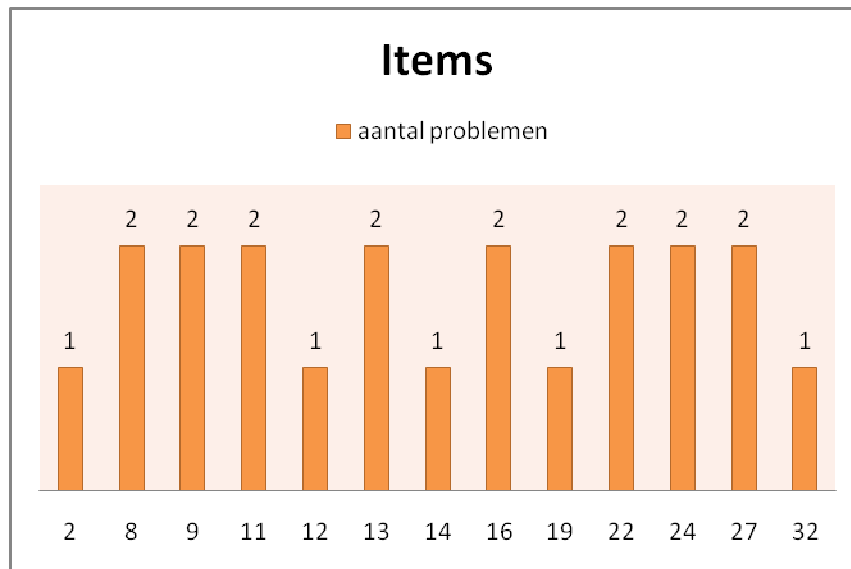
De criteria voor de analyse zijn dezelfde als in de eerste ronde.

5. Resultaten tweede ronde

Door de resultaten van de tweede afname opnieuw te analyseren kan de hoofdvraag van het onderzoek beantwoordt worden. De hoofdvraag is in hoeverre de vragenlijst een bruikbaar meetinstrument is. De subvragen geven steun voor het beantwoorden van de hoofdvraag. Aan het begin wordt een overzicht gegeven om de eerste drie subvragen te kunnen beantwoorden. Daarna worden de opmerkingen per facette besproken en in de derde stap van het interview wordt subvraag 4 "Welke opmerkingen of suggesties voor verbetering hebben de respondenten over de vragenlijst over het algemeen gehad?" en algemene opmerkingen over stellingen behandeld.

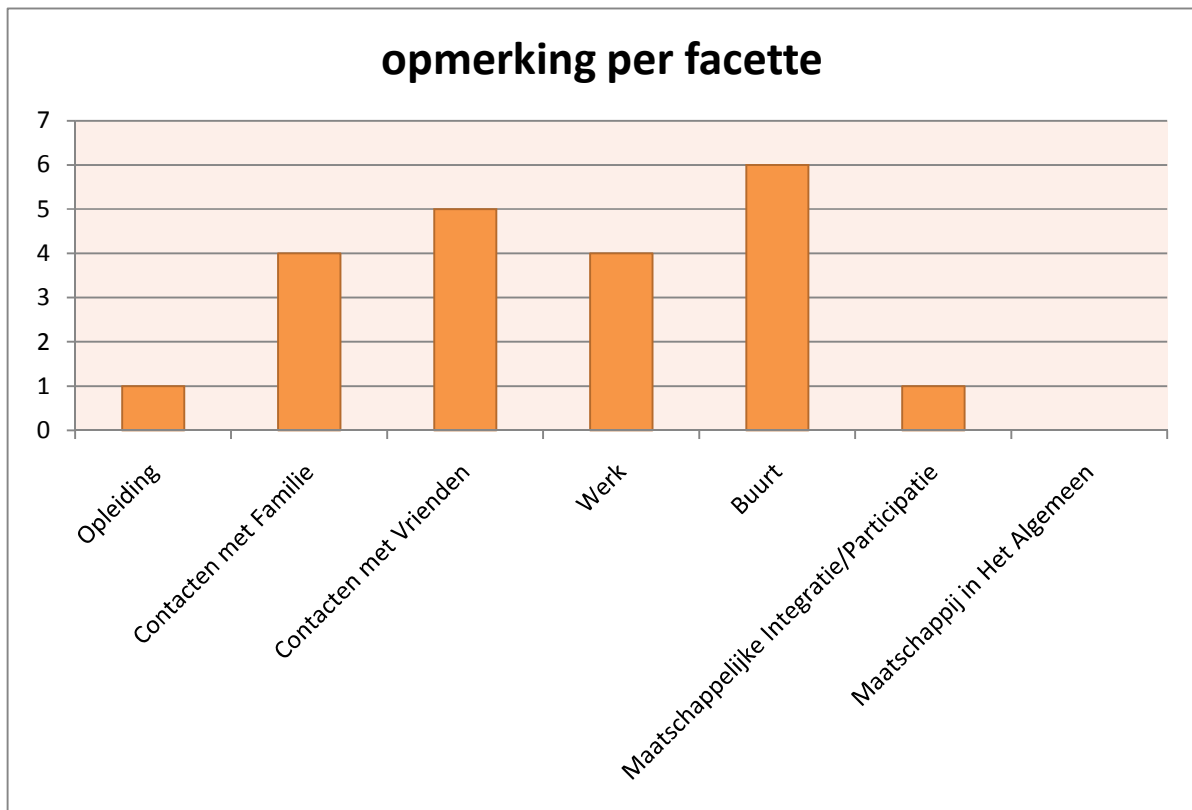
1. Welke items hebben problemen of opmerkingen veroorzaakt?

Grafiek 5 Overzicht Items

Uit Grafiek 4 komt naar voren dat van de 14 interviews de helft van de respondenten problemen of onduidelijkheden hebben gezien over de vragenlijst over sociaal welbevinden. Bij de tweede ronde is er geen stelling die bijzonders vele opmerkingen had gekregen. In vergelijking met de eerste ronde zijn er duidelijk minder opmerkingen geweest

Grafiek 6 Overzicht Opmerkingen Per Facetten

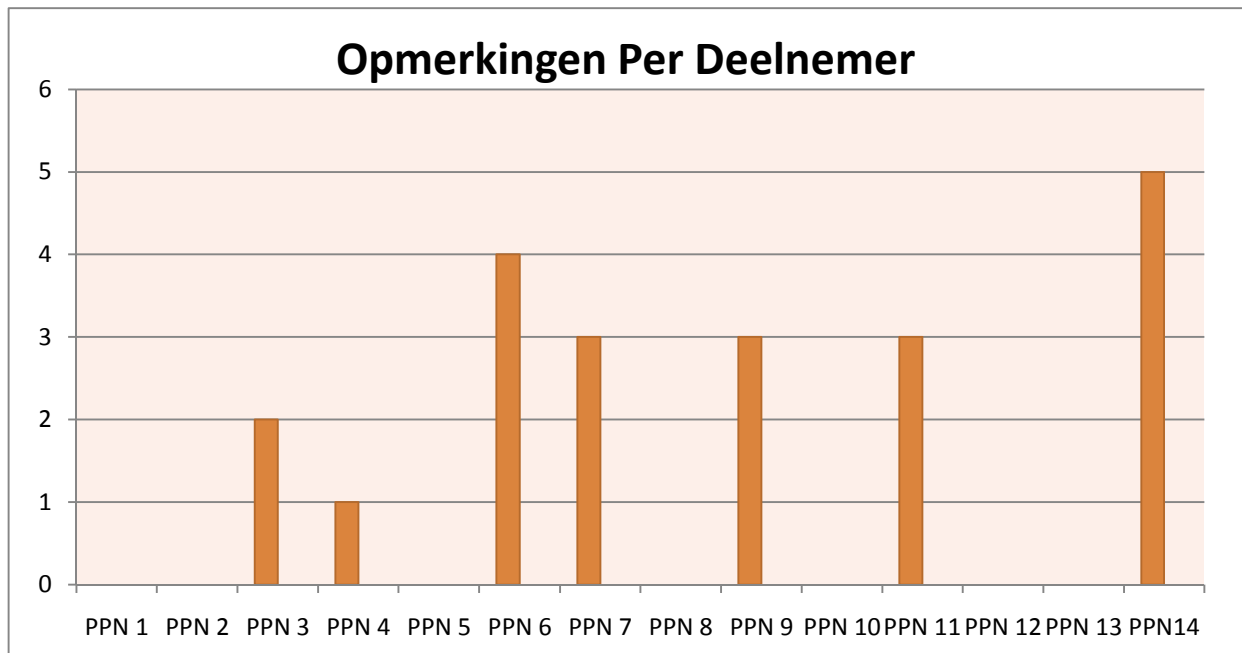

Grafiek 6 laat zien dat de items over de "Buurt" de meeste problemen had veroorzaakte. Opvallend was dat in de tweede ronde van het interview de items over de "Maatschappij in het algemeen" geen onduidelijkheden had veroorzaakt. In vergelijking met de eerste vragenlijst zijn over het algemeen duidelijk minder opmerkingen gedaan worden door de respondenten.

2. Welke deelnemers hadden problemen?

Om een overzicht te hebben laat grafiek 5 zien hoe de opmerkingen en problemen binnen de respondenten verdeeld zijn.

Grafiek 7 Overzicht Opmerkingen Per Deelnemer

Uit grafiek 5 komt naar voren dat respondent 14 de meeste opmerkingen had, namelijk 5. Twee mensen hadden problemen met de nieuwe omschrijving van normen en waarden in de stellingen 9, 13 en 27.

3. Welke problemen hebben de deelnemers gehad?

Uit de analyse van de tien interviews blijkt dat 7 respondenten problemen of onduidelijkheden hebben gezien over de vragenlijst over sociaal welbevinden. Alleen drie deelnemers hadden geen opmerkingen en vonden de vragenlijst doorgaand geschikt wat betreft bruikbaarheid en begrijpelijkheid. De gemiddelde duur van de interviews was 15:20 minuten en daarmee boven de eerst geplande tijd van 15minuten.

5.1 Analyse van de eerste en tweede stap van het Three-Step Test-Interview

Uit de analyse bleek dat de meeste stellingen volgens de respondenten beter hadden kunnen worden verwoordt. De respondenten hebben tijdens het hardop denken en tijdens de derde stap van het interview opmerkingen en suggesties voor verbeteringen gehad. Deze keer hebben de stellingen over

de buurt vaker opmerkingen veroorzaakt. Het facet over de maatschappij in het algemeen had geen opmerking veroorzaakt. Een helft van de respondenten had geen opmerkingen en ze vonden de vragenlijst doorgaand geschikt was. De gemiddelde duur was 13:50 minuten en daarmee binnen de geplande tijd van 15minuten.

5.1.1 Opleiding

De stellingen over "Opleiding" hebben tijdens de tweede studie slechts één opmerking opgeroepen. In vergelijking met de eerste vragenlijst is er een duidelijk verschil want in de eerste vragenlijst waren er 6 opmerkingen voor "Opleiding".

Item 2 "*Ik zou graag meer onderwijs hebben gevolgd*" heeft respondent 3 aanleiding gegeven om te stoppen:

Stap 1

1	R:	"Ja, nu zeker wel. Of bedoel je in mijn jeugd?"
2	I:	"De vragenlijst moet uit de huidige situatie beantwoord worden."
3	R:	"Ok, dus hoe ik er vandaag over denk."

Stap 2

1	I:	"Aan het begin van de vragenlijst had je problemen met item 2, kunt u misschien een
2		uitleg geven over het probleem?"
3	R:	"Ja wel, ik vroeg me af vanuit welke perspectief ik de vraag moet beantwoorden. Nu
4		ga ik zeker weten dat ik graag nog een studie had gedaan, maar vroeger helemaal
5		niet."

Stap twee laat zien dat de stelling voor respondent drie niet duidelijk was vanuit welke perspectief het moet beantwoord worden. In de derde stap kan voor een suggestie voor verbetering gevraagd worden. Verder waren de stelling uit "Opleiding" voor de deelnemers duidelijk.

5.1.2 Contacten met familie

De items over de "Contacten met familie" hebben tijdens de tweede studie vier opmerkingen gekregen. Ter vergelijking: In de eerste afname waren er 7 problemen of onduidelijkheden met deze facette. Twee respondenten hadden zoals boven al geanalyseerd problemen met de stelling over de normen en waarden binnen de familie. Verder hadden respondent 7 en 14 opmerkingen met betrekking tot stelling 8: *"Ik vertrouw op mijn familie"*.

Respondent 7 over stelling 8

Stap 1

1	R:	"Is bij stelling 8 echt vertrouwen op mijn familie bedoelt? of bedoel je dat ik mijn
2		familie niet wantrouw?"

Hieruit bleek dat de stelling niet goed is verwoord? Ik bedoelde met het item echter of de deelnemer zijn familie niet wantrouwt. In stap twee heb ik hem gevraagd of hij het anders kan verwoorden:

Stap 2

1	I:	"U is opgevallen dat de verwoording van item 8 niet goed geschikt is, klopt dat?"
2	R:	" Bij het lezen van de stelling dacht ik dat een andere verwording misschien
3		beter past dan "op hem vertrouwen."
4	I:	"Heeft u misschien een idee hoe het beter kan?"
5	R:	"Probeer: "Ik vertrouw mijn familie". Dan vraag je naar het wantrouwen."

Stap twee heeft een mogelijke oplossing van het probleem dat niet alleen door respondent 7 wordt gezien maar ook door respondent 14. Tot nu toe ging het item over dat de familie alles regelt zodat het goed komt in plaats van het gevoel van vertrouwen in tegenstelling tot wantrouwen.

5.1.3 Contacten met vrienden

De stellingen over "Contacten met vrienden" hebben in de tweede ronde 5 opmerkingen veroorzaakt en in de eerste ronde hadden ze nog 7 problemen opgeroepen.

Ten eerste valt te zeggen dat respondenten 7 en 14 weer hebben opgemerkt dat er een verschil bestaat tussen "op iemand vertrouwen" of "iemand vertrouwen". De suggesties voor verbetering zijn voor stelling 11 meegenomen.

Bovenal beinhoude stelling 13 *"Ik ben het eens met de normen en waarden (richtlijnen en idealen) van mijn vrienden"* weerom de toevoeging die door respondent 9 en 11 wordt afgekeurd.

Respondent 6 had een suggestie voor verbetering voor item 12 *"Over het algemeen heb ik genoeg tijd om mijn vrienden te ontmoeten."*

Respondent 6 over item 12

Stap 1

1	R:	"Hier zou afspreken beter kunnen dan ontmoeten."
2	I:	" Excuus, bij welke stelling bent u?"
3	R:	"Oh, item 12. Ontmoeten is meer dat men iemand anders voor de eerste keer ziet en
4		ik geloof dat je hier afspreken bedoelt."

Stap 2

1	I:	"Bij item 12 heeft u opgemerkt dat het beter verwoord kan worden? Heeft u een
2		suggestie?"
3	R:	" Ja, ik dacht dat als je in plaats van ontmoeten afspreken schrijft is het eerder dat wat
4		je bedoelt."

Respondent 6 is opgevallen dat item 12 beter verwoord is als men afspreken in plaats van ontmoeten gebruikt omdat ontmoeten bedoelt iemand de eerste keer te zien. Hij had een goed inzicht in het probleem en had meteen de oplossing opgemerkt.

Verder hadden de deelnemers geen opmerkingen met betrekking tot "Contacten met vrienden".

5.1.4 Werk

In de facette "Werk" hebben drie stellingen problemen gemaakt, namelijk 14, 16 en 19. Respondent 6 had weer suggesties voor verbetering met betrekking tot de verwoording van de items. Volgens hem zou item 16: *" Mijn dagelijkse werkzaamheden worden voldoende gehonoreerd."*

duidelijker zijn als men "gewaardeerd" in plaats van "gehonoreerd" gebruikt. Gewaardeerd bedoelt volgens hem eerder waar de stelling over gaat. Daarnaast zei hij dat gewaardeerd meer een gevoel is dan een honorarium.

Item 16 heeft ook voor respondent 4 problemen opgeleverd. Zoals in de eerste vragenlijst is een inhoudelijk aspect het probleem. Hij vroeg zich af door wie zijn dagelijkse werkzaamheden gehonoreerd zullen worden. In stap twee wordt duidelijk dat het slechts een inhoudelijk probleem is:

Respondent 4 over item 16

Stap 2

1	I:	"Bij item 16 bent u gestopt en wat was daar het probleem?"
2	R:	" Ah ja..ik vroeg mezelf af door wie het gehonoreerd zal worden. Heeft weinig te
3		maken met de stelling zelf."
4	I:	"Is het dus meer inhoudelijk vanuit u als persoon?"
5	R:	"Zeker wel, ja."

Respondent 6 vroeg zich af wat met item 14 bedoeld wordt: *"Ik ben tevreden met mijn dagelijkse werkzaamheden (Baan/studie/Vrijwilligerswerk,etc.) :*

Respondent 6 over item 14

Stap 1

1	R:	"Bedoel je hier de primaire of secundaire arbeidsvoorwaarden?"

Stap 2

1	I:	"Bij item 14 vroegte u welke arbeidsvoorwaarden ik met de stelling bedoelde, klopt dat?"
2	R:	"Ja inderdaad, waarschijnlijk is dat te diepgaand. Primaire arbeidsvoorwaarden zijn
3		daadwerkelijk de opgaven/de baan die je volgt en de secundaire voorwaarden zijn
4		meer de gevolgen die jou werk heeft zoals geld of aanzien. Ik snap al dat je het daar
5		niet over had. Het was mogelijk een antwoord te geven."
6	I:	"Ik begrijp nu dat je geen probleem had met de duidelijkheid van de item?"
7	R:	" Ja klopt."

Respondent 6 had een opmerking waar in stap 2 duidelijk wordt dat het geen probleem was voor de duidelijkheid van de vragenlijst. Hij had geprobeerd het item optesplitsen en zag toen in dat het niet nodig was om een antwoord te geven.

Respondent 5 had nog een opmerking met betrekking tot item 19: "*Door mijn dagelijkse werkzaamheden lever ik een belangrijke bijdrage aan mijn familie.*". Hier is opnieuw de vraag naar de "belangrijke bijdrage" opgekomen. Hij vroeg wat de stelling met belangrijke bijdrage bedoelde en of geld een rol speelt. Hieruit bleek dat ook in de nieuwe vragenlijst het item problemen maakt.

5.1.5 Buurt

De stellingen over de "Buurt" hebben de meeste opmerkingen gekregen, namelijk 6 onduidelijkheden in totaal.

Item 24 wordt opnieuw door respondent 7 en 14 beoordeeld door het verschil tussen "iemand vertrouwen" en "op iemand vertrouwen" uit te leggen.

Verder bevat stelling 27 weer de toevoeging aan de normen en waarden en dat wordt al door respondent 9 en 11 opgemerkt en geanalyseerd.

Daarnaast hadden respondent drie en veertien problemen/opmerkingen met betrekking tot item 22: "*Ik heb veel te maken met mijn burens.*" :

Respondent 9 vroeg zich af of het item vraagt of men veel over zijn burens nadenkt of misschien ook te veel. Verder had respondent 11 een andere opmerking:

Respondent 11 over item 22

Stap 1

1	R:	"Wat bedoel je met item 22? Dat snap ik niet echt, bedoel je contact hebben?"
---	----	---

Stap 2

1	I:	"U had problemen bij stelling 22, klopt dat? Kunt u dat even verder uitleggen?"
2	R:	"Ja, ik wist niet echt waarover je het had. Bedoelde je misschien contact met de
3		burens?"
4	I:	"Je snapt de inhoud van de vraag niet klopt dat?"

5	R:	"Ja hoor."
---	----	------------

Het item 22 blijkt qua verwoording niet duidelijk te zijn voor respondent 11.

Verder zijn er geen opmerkingen geweest.

5.1.6 Maatschappelijke integratie/participatie

In het kader van dit onderwerp heeft alleen maar respondent 6 een suggestie voor verbetering voor item 32: "Ik zou graag meer tijd hebben om vrijwilligerswerk te doen." gehad.

Respondent 6 over item 32

1	R:	"Mag ik ook nu al suggesties hebben en noemen?"
2	I:	"Natuurlijk, bij welke item zit u nu?"
3	R:	" Item 32, het probleem hier is dat "meer tijd hebben" over het extra krijgen
4		van tijd gaat in plaats van deze in vrijwilligerswerk te stoppen.Snap je?"
5	I:	"Dus zegt dat het item nu inhoud dat men meer tijd ervoor wil hebben?"
6	R:	"Ja, precies. Het zou beter kunnen als je vraagt: Ik zou graag meer tijd
7		steken in vrijwilligerswerk."

Om het item duidelijker te maken stelt respondent 6 voor het item 32 anders te verwoorden.

Verder bleken er geen onduidelijkheden te zijn.

5.1.7 Maatschappij in het algemeen

De stellingen over "Maatschappij in het algemeen" hebben geen opmerkingen van de respondenten gekregen tijdens de tweede ronde. In vergelijking met de eerste ronde blijken de stellingen veel duidelijker te begrijpen. Alle respondenten konden de stellingen redelijk snel en zonder onduidelijkheden beantwoorden.

5.2 Analyse van de derde stap van het Three-Step Test-Interview

Na de analyse per facette wordt nagegaan wat bij de derde stap van het TSTI naar voren kwam en ook de algemene problemen worden hier besproken. Hier wordt niet per facette nagegaan omdat het moeilijk is om de algemene indruk van de vragenlijst erin te zetten.

Het probleem met de normen en waarden bestaat ook na de verbetering in de tweede vragenlijst, de items over normen en waarden hebben een toevoeging ter verduidelijking gekregen:

"Ik ben het eens met de normen en waarden (richtlijnen en idealen) van mijn familie".

Respondent 9 over de toevoeging normen en waarden

Stap1

1	R:	"Normen en waarden, richtlijnen en idealen. Is dat hetzelfde?"
2	I:	" Uit de literatuur kwam navoren dat het een mogelijke omschrijving is van
3		normen en waarden."
4	R:	"Ok. Ik vind het moeilijk te beantwoorden. Als er alleen normen en waarden
5		stond, zou ik het makkelijker vinden."

Uit de eerste stap wordt duidelijk dat respondent 9 moeilijkheden had met de toevoeging voor normen en waarden. In stap twee wordt verder probeert duidelijk te kregen wat precies het probleem is.

Stap2

1	I:	"Blijkbaar had u problemen met de items 9,13 en 27. Het gaat over de toevoeging
2		van richtlijnen en idealen bij de normen en waarden. Kunt u uitleggen waar het
3		probleem bestaat?"
4	R:	"Ja, ik vind het moeilijker te beantwoorden. Ik heb in mijn hoofd een inzicht wat
5		normen en waarden voor mezelf zijn. Door de toevoeging wordt het moeilijk deze
6		aan te kunnen houden. Ik bedoel dat je het beter zou kunnen weglaten om
7		de deelnemers vrije ruimte te laten en dat iedereen zijn eigen definitie van
8		normen en waarden kan nemen ter beantwoording van de vraag."
9	I:	"Dus, samengevat zou u het beter vinden als er geen toevoeging zou staan?"
10	R:	"Ja inderdaad. Volgens mij worden de respondenten alleen veronzekerd."

De tweede stap verduidelijkt dat respondent 9 de toevoeging niet nuttig vindt en het liever zou verwijderen uit de vragenlijst. Hij is van mening dat de stelling daardoor onduidelijker wordt en men

de deelnemers een vrije ruimte voor hun eigen definities van normen en waarden zou laten om geen verwarring opgeroepen. Respondent 11 ondersteund deze opmerking maar ze zei ook dat ze begrijpt waarom een toevoeging nuttig kan zijn. Ze vindt de omschrijving niet geschikt maar heeft ook geen idee hoe men het beter kan omschrijven.

De analyse van de derde stap van het TSTI wordt per respondent gedaan. In deze stap hadden de deelnemers weer de kans om feedback over de vragenlijst en de procedure te geven. Verder wordt naar indrukken, gevoelens en suggesties voor verbetering gevraagd. Tien van de 14 respondenten hadden zowel positief als negatieve aanmerkingen in de derde stap van het TSTI. **Respondent 2** legde uit dat ze de vragenlijst redelijk goed vond maar bovenal zei ze dat ze de vragenlijst te lang vond om ze op straat en vrijwillig in te vullen. Ze zou het beter vinden als men de deelnemers uitnodigt ergens naartoe te komen waar men rustig de vragenlijst invult. **Respondent 5** had een opmerking met betrekking tot item 16 *"Mijn dagelijkse werkzaamheden worden voldoende gehonoreerd."*.

Respondent 5 over item 16

Stap 3

1	R:	"Over het algemeen is de vragenlijst goed en ook het interview is interessant. Voor
2		mij was het een onprettig gevoel de vragen over de dagelijkse werkzaamheden te
3		beantwoorden. Er wordt gevraagd of het genoeg gehonoreerd wordt, en tja..als je
4		baanloos bent kun je hierop niet echt een antwoord geven."

Uit de derde stap bleek dat respondent 5 een onprettig gevoel had tijdens de stelling over haar dagelijkse werkzaamheden. Bovenal vond ze het een redelijk goede vragenlijst. **Respondent 6** was erg benieuwd over de vragenlijst en zei dat het invullen voor hem plezierig was. Verder voegde hij aan dat zijn opmerkingen ter verbetering zijn maar de vragenlijst volgens hem al een grote waarde heeft. De procedure van het TSTI vond hij erg geschikt om een vragenlijst op onduidelijkheden te onderzoeken. In de derde stap legde **respondent 9** weer de nadruk op de stellingen over normen en waarden. Hij zei dat hij de informatie tussen de haakjes lastig vind en dat volgens hem verwijderd moet worden. Behalve dat is het voor hem een geslaagde vragenlijst. **Respondent 10** heeft aangegeven dat ze zich tijdens het invullen van de vragenlijst onzeker voelde. Voor haar was de

procedure van het TSTI nog steeds niet duidelijk, wat een onplezierig gevoel heeft opgeroepen. Ik vroeg haar af of de oefening voor haar niet duidelijk was en dan zei ze dat de oefening waardevol was maar niet genoeg om een "expert" voor dit soort interview te worden. **Respondent 14** vindt dat het begrip "belangrijke bijdrage" veranderd moet worden voor een geslaagde vragenlijst. Daarnaast vond hij het interview interessant omdat hij het TSTI nog nooit had gedaan. De **respondenten 1, 7, 12 en 13** merkten een aantal positieve aspecten over de vragenlijst op. Ten eerste zeiden ze dat ze het onderwerp over sociaal welbevinden interessant vinden en dat het aanleiding geeft om over bepaalde aspecten uit de vragenlijst na te denken. **Respondent 7** noemde het voorbeeld dat hij zelden over vertrouwen binnen zijn familie had nagedacht. Verder waardeerden ze het Three-Step Test-Interview en vonden het een geschikt procedure om onduidelijkheden op te sporen. De **respondenten 3,4, 8 en 11** hadden na de eerste twee stappen geen opmerkingen voor stap 3.

5.3 Conclusie tweede vragenlijst

Uit de inhoudsanalyse wordt duidelijk dat de tweede versie van de vragenlijst over sociaal welbevinden een goede vragenlijst is. De helft van de respondenten hadden helemaal geen opmerking met betrekking tot stap 1 en 2 uit het TSTI en ook het totaalcijfer opmerking per facette is gedaald in vergelijking met de eerste versie van de vragenlijst. De deelnemers hadden in de tweede ronde duidelijk minder problemen dan bij de eerste vragenlijst. Meestal hebben de respondenten suggesties voor verbetering gehad terwijl de stellingen qua inhoud duidelijk waren. De items over normen en waarden zijn steeds niet goed begrijpelijk. Twee respondenten vonden de toegevoegde definitie niet geschikt en de stelling daardoor onduidelijker. Bovendien hebben de respondenten aanmerkingen gehad met betrekking tot de verwoording van stellingen. Een voorbeeld was de stellingen over vertrouwen. Ze zeiden dat er een verschil bestaat tussen "op iemand vertrouwen" of "iemand vertrouwen". Ten tweede hadden respondenten ook weer veel inhoudelijke opmerkingen die vanuit de deelnemer als persoon kwamen en geen invloed hadden op de duidelijkheid of begrijpelijkheid van de vragenlijst. Ten derde kwam uit stap 3 naar voren dat de respondent over het algemeen de vragenlijst geschikt vonden en het TSTI een interessant interview was.

De onderzoeksvraag en de subvragen konden tijdens het Three-Step Test-Interview duidelijk beantwoord worden en laten zien dat de tweede versie van de vragenlijst een redelijk goed instrument is. Het interview formaat laat geen problemen zien behalve respondent 10 die zich onzeker voelde tijdens het invullen omdat ze niet duidelijk wist wat te doen is tijdens het interview.

5.3.1 Aanbevelingen voor de formulering van items

Tijdens het tweede ronde zijn nog een aantal opmerkingen opgekomen die in deze sectie nu worden geanalyseerd met betrekking tot suggesties voor verbetering.

Het tweede item *"Ik zou graag meer onderwijs hebben gevolgd"* heeft de opmerking gekregen dat het niet duidelijk is van welke tijdelijke perspectief het nu moet worden gezien. De bedoeling was dat de deelnemers vanuit de huidige perspectief een antwoord geven en dus stel ik voor het item anders te verwoorden, namelijk: *"Tegenwoordig zou ik graag meer onderwijs hebben gevolgd."*

Door het woord tegenwoordig wordt duidelijk dat het om de huidige perspectief gaat en niet uit het verleden moet beantwoord worden. Het probleem kan anders ook opgelost worden door aan het begin van het interview duidelijk te zeggen vanuit welke perspectief het moet worden beantwoord. Verder hebben de items 8, 11 en 24 opmerkingen gekregen dat men moet opletten wat men hier wil vragen. Stelling 8: *"Ik vertrouw op mijn familie"* zegt dat men ervan uitgaat dat de familieleden ervoor zorgen dat het goed komt. De bedoeling van mij was om te vragen of iemand zijn familie niet wantrouwt. De respondenten hebben een voorstel gemaakt over hoe het item beter verwoord kan worden: *"Ik vertrouw mijn familie."*

Op deze manier vraagt de stelling wat ik wil hebben beantwoord door de deelnemers. In allebei rondes hadden de respondenten opmerkingen en moeite met betrekking tot de stellingen over normen en waarden. In de eerste ronde was er geen toevoeging aan het begrip en daar hadden 4 uit 10 mensen moeite met het begrip. Voor de tweede vragenlijst heb ik tussen hakjes een toevoeging geplaatst om een hulp te bieden. Twee uit 14 mensen hadden het probleem dat ze de toevoeging (richtlijnen en idealen) verwarrend vonden. Uiteindelijk bleek het toch beter te werken dan zonder de toevoeging. Ik denk dat in een vervolgstudie er nog verder moet worden nagegaan welke manier de beste is en of het misschien een andere mogelijkheid geeft het begrip duidelijker te

omschrijven. Respondent 6 had nog drie opmerkingen over hoe bepaalde items beter verwoord kunnen worden:

item 12: *"Over het algemeen heb ik genoeg tijd om mijn vrienden te ontmoeten."*

item 16: *"Mijn dagelijkse werkzaamheden worden voldoende gehonoreerd."*

item 32: *"Ik zou graag meer tijd hebben om vrijwilligerswerk te doen."*

Hij merkte aan dat men in plaats van ontmoeten beter afspreken kan gebruiken omdat ontmoeten bedoelt iemand voor de eerste keer te zien. Als men iemand een vriend noemt is het vaak niet de eerste keer zien en daarom zou ik de aanbeveling ondersteunen en item 12 anders verwoorden:

"Over het algemeen heb ik genoeg tijd om met mijn vrienden af te spreken."

Respondent 6 zei dat men in plaats van gehonoreerd beter gewaardeerd kan zeggen omdat het dan meer naar een gevoel vraagt dan naar een vergoeding. Dus is het nieuwe item 16:

"Mijn dagelijkse werkzaamheden worden voldoende gewaardeerd."

Tot slot had hij nog een aanbeveling voor item 32, namelijk zou hij het anders verwoorden: "Ik zou graag meer tijd steken in vrijwilligerswerk". Op deze manier wordt duidelijk dat men in plaats van extra tijd krijgen meer tijd in vrijwilligerswerk wil investeren. Twee respondenten hadden tijdens het onderzoek een probleem over het item 19 uit de tweede vragenlijst oftewel 25 uit de eerste vragenlijst: *"Door mijn dagelijkse werkzaamheden lever ik een belangrijke bijdrage aan mijn familie."*. Ze hadden geen idee wat "belangrijke bijdrage" kan zijn en hebben gevraagd of ermee geld bedoeld wordt. Het "belangrijke bijdrage" item maakt deel uit van de sociale contributie (Keyes, 1998). Hiermee wilde ik onderzoeken in hoeverre de deelnemer zijn eigen bijdrage in de context van zijn familie waardevol vindt. Verder dacht ik bij dit item niet alleen aan het aspect van geld. De deelnemer zal denken aan tevredenheid met zichzelf, het aanzien en natuurlijk ook geld. Een mogelijke formulering kan zijn:

"Mijn dagelijkse werkzaamheden hebben toegevoegde waarde voor mijn familie."

Dat lijkt op item 15:

"Mijn dagelijkse werkzaamheden hebben een toegevoegde waarde voor mijn persoonlijkheid"

waarmee geen respondent moeite had.

Om een overzicht van de aanbevelingen te krijgen wordt een derde versie van de items gemaakt die ook voor vervolgonderzoeken kan gebruikt worden.

Tabel 5 Derde Versie Vragenlijst

OPLEIDING

1. Ik ben tevreden over mijn opleidingsniveau.
2. Tegenwoordig zou ik graag meer onderwijs hebben gevolgd.
3. Ik voel me door mijn familie geaccepteerd voor mijn opleidingsniveau.
4. Ik voel me door mijn vrienden geaccepteerd voor mijn opleidingsniveau.
5. Mijn opleidingsniveau geeft me goede mogelijkheden om aan de samenleving (sociale contacten/maatschap) deel te nemen.

CONTACTEN MET FAMILIE

6. Er zijn familieleden met wie ik over mijn problemen kan praten.
7. Over het algemeen heb ik voldoende contact met mijn familie.
8. Ik vertrouw mijn familie.
9. Ik ben het eens met de normen en waarden van mijn familie.

CONTACTEN MET VRIENDEN

10. Er zijn vrienden met wie ik over mijn problemen kan praten.
11. Ik vertrouw mijn vrienden.
12. Over het algemeen heb ik genoeg tijd om mijn vrienden af te spreken.
13. Ik ben het eens met de normen en waarden van mijn vrienden.

WERK

14. Ik ben tevreden met mijn dagelijkse werkzaamheden
(Baan/Studie/Vrijwilligerswerk/etc.)
15. Mijn dagelijkse werkzaamheden hebben een toegevoegde waarde voor mijn persoonlijkheid.
16. Mijn dagelijkse werkzaamheden worden voldoende gewaardeerd.
17. Ik voel me geaccepteerd voor mijn dagelijkse werkzaamheden in mijn familie.
18. Ik voel me geaccepteerd voor mijn dagelijkse werkzaamheden in mijn vriendenkring.
19. Door mijn dagelijkse werkzaamheden hebben een toegevoegde waarde voor mijn familie.

BUURT

20. Ik ben tevreden over de buurt waarin ik leef.
21. Ik ben tevreden over de relatie met mijn burens.
22. Ik heb veel te maken met mijn burens.
23. Ik neem graag deel aan officiële activiteiten die in mijn buurt plaatsvinden.
24. Ik vertrouw de mensen in mijn buurt.
25. Ik voel me veilig in mijn omgeving.
26. Ik wil graag actiever worden om mijn buurt te verbeteren.
27. Ik ben het eens met de normen en waarden van mijn buurt.
28. Ik voel me geaccepteerd door mijn buurt.

MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE/PARTICIPATIE

- 29. Ik vind participatie in sociale verenigingen belangrijk.
- 30. Ik vind vrijwilligerswerk belangrijk.
- 31. In het algemeen zie ik mezelf als maatschappelijk betrokken.
- 32. Ik zou graag meer tijd hebben om vrijwilligerswerk te doen.
- 33. Ik zou graag deel uitmaken van een vereniging.

MAATSCHAPPIJ IN HET ALGEMEEN

- 34. Door het werk van de overheid voel ik me veilig.
- 35. Ik ben tevreden met de overheid.
- 36. Ik zou graag deel uitmaken van de overheid.
- 37. Door het werk van de politie voel ik me veilig.
- 38. Ik zou graag iets aan het werk van de politie veranderen.
- 39. Ik voel me voldoende geïnformeerd door de media.
- 40. Ik zou graag meer informatie over mijn buurt krijgen door de media.
- 41. Ik ben tevreden over het religieuze aanbod in mijn buurt.
- 42. Ik zou graag meer kerkelijke organisaties in mijn buurt hebben.
- 43. De kerk heeft een toevoegende waarde voor mijn buurt.

6. Discussie

In deze studie heb ik onderzocht waar expliciet de problemen liggen bij het invullen van een nieuw ontwikkelde vragenlijst over sociaal welbevinden. De vragenlijst is opgesteld a.d.h.v. de literatuur over welbevinden van het individu en vooral over sociaal welbevinden (Keyes, 1998). Bovendien worden ook sociale uitsluiting (zie Jehoel-Gijsbers, 2004) en de voorwaarden en voorspellers van sociaal welbevinden (zie bijvoorbeeld Zhang et al. 2010 en Helliwell & Putnam, 2004) bij het opstellen van de vragenlijst betrokken. Door de drie stromingen uit de literatuur (sociaal welbevinden, sociale uitsluiting en voorwaarden en voorspellers voor sociaal welbevinden) in één vragenlijst te integreren is het gelukt om een nieuwe vragenlijst te ontwikkelen die nog niet bestaat op deze manier. Het is vernieuwend om alle stromingen van sociaal welbevinden in één vragenlijst te meten. Daarmee is het mogelijk om een uitgebreid resultaat van de respondenten te krijgen en nieuwe resultaten voor positieve geestelijke gezondheid met betrekking tot sociaal welbevinden te krijgen. Daarnaast kunnen de effecten van interventies met betrekking tot sociaal welbevinden worden gemeten. De onderzoeksvraag tijdens dit onderzoek was in welke mate de nieuw ontwikkelde vragenlijst bruikbaar en duidelijk is voor de respondenten en dat wordt met behulp van het Three-Step Test-Interview beantwoord. De vragenlijst bevat de volgende facetten: opleiding, contacten met familie en vrienden, werk, buurt, maatschappelijke integratie/participatie en de maatschappij in het algemeen. In de eerste studie zijn vele opmerkingen geweest die aanleiding hebben gegeven om de vragenlijst voor de tweede afname te verbeteren. Er waren vele problemen met stellingen in de eerste vragenlijst. Vooral in het facet van de maatschappij in het algemeen zaten vele opmerkingen. Daarnaast waren in de eerste vragenlijst begrippen, die moeilijk te begrijpen waren voor de respondenten in de context of de stellingen in de vragenlijst. Door andere vragenlijsten te betrekken heb ik geprobeerd stellingen anders te verwoorden of items uit de nieuw ontwikkelde vragenlijst te halen (bijvoorbeeld het MHC-SF). Uit de tweede studie werd duidelijk dat de verbeterde vragenlijst minder problemen oproep. De facette over maatschappij in het algemeen heeft in de tweede studie geen opmerking gekregen en de problemen zaten hier vooral in de facette over de buurt. De opmerkingen in de tweede studie hebben zich meestal gericht op de verwoording van de items en de respondenten hebben suggesties voor verbetering geuit. Over het algemeen kan gezegd worden dat de vragenlijst door het twee keer afnemen bruikbaar is dan na de eerste afname. Problemen, onduidelijkheden of stellingen die

volgens de respondenten niet geschikt waren zijn verwijderd. Toch valt te zeggen dat na de tweede ronde de vragenlijst nog steeds niet probleemloos beantwoord kan worden door iedereen. Er kan geconcludeerd worden dat over het algemeen de nieuw ontwikkelde vragenlijst bruikbaar en duidelijk is voor de respondenten om sociaal welbevinden te meten maar dat de vragenlijst nog verbeterd kan worden. Hiervoor is een voorstel gedaan op basis van de analyse van de tweede studie en de suggesties voor verbetering door de respondenten (zie vragenlijst drie in 5.3 Conclusie tweede vragenlijst).

In deze paragraaf ga ik in op een aantal redenen die ervoor spreken de vragenlijst verder te verbeteren: De opdrachtgever MOVISIE heeft aanbevelingen voor verbetering voor de vragenlijst geuit. Daarnaast wordt bediscussieerd of de literatuurstudie uitgebreid genoeg was om een geschikt meetinstrument over sociaal welbevinden te ontwikkelen. Bovendien ga ik na welke sterke en zwakke kanten dit onderzoek had. Tenslotte wordt de hoofdvraag van het onderzoek beantwoord en een eindconclusie gegeven.

6.1 Aanbevelingen van MOVISIE

De opdrachtgever voor deze vragenlijst is MOVISIE. Ze willen graag met een vragenlijst over sociaal welbevinden de effecten van hun interventies testen. Via e-mail hebben medewerkers van MOVISIE feedback gegeven over de items van de eerste versie van de vragenlijst. Aan het begin worden de aanmerkingen opgeteld en daarna besproken. MOVISIE heeft de volgende opmerkingen gehad over de vragenlijst: Ten eerste missen ze vragen met betrekking tot het begrepen en gehoord voelen door instanties (sociale dienst, bank en verzekeraar) en sociale contacten via internet, gaming en telecommunicatie. Daarnaast willen ze graag meer stellingen hebben over de tevredenheid van het individu over het algemeen. Bijvoorbeeld zijn ze geïnteresseerd hoe tevreden de deelnemers over zijn sociale netwerk in het geheel is. Ten derde missen ze vragen die betrekking hebben op onderwerpen zoals identiteit, burgerschap en sociaal kapitaal. Stellingen over de mogelijkheden tot zelfontplooiing zouden ze ook interessant vinden, maar dat hoort niet bij sociaal welbevinden. Ten vierde zouden de vragen over de overheid meer detail vragen. Een medewerker stelt voor om te

vragen of de deelnemers het nut van het betalen van belasting zien of na te gaan of de deelnemers bezwaar hebben om zich aan regels te houden.

Sociale diensten kunnen belangrijk zijn voor het welbevinden van het individu maar hier is de vraag in hoeverre het begrepen en gehoord voelen door instanties invloed heeft op sociaal welbevinden. Volgens Aked et al. (2010) hebben sociale diensten, de overheid, de kerk en andere publieke inrichtingen de kans op een groot invloed op het sociaal welbevinden van het individu. Als het individu zich niet begrepen voelt door een bank of verzekeraar heeft het geen invloed op het leven in de maatschappij maar eerder wordt het individu emotioneel gestrest. Natuurlijk vinden deze diensten op een sociaal niveau plaats en hebben daarom een invloed op de samenleving. Sociale diensten moeten voor de vragenlijst nauwkeuriger gedefinieerd worden voordat ze begrijpelijk zijn en voordat het duidelijk is tot welke dimensie van welbevinden dit aspect hoort. Om deze aspecten in een vragenlijst over sociaal welbevinden te betrekken moet een grens bepaald worden door bijvoorbeeld een geschikte formulering zodat duidelijk wordt dat het individu in zijn sociale netwerk door deze diensten beïnvloed wordt. In de vragenlijst vragen vele stellingen over de kwaliteit en kwantiteit van sociale netwerken zoals familie, vrienden en buurt. Het gebruik van de media als communicatiemiddel wordt niet gevraagd in de vragenlijst, maar in de facetten van de contacten met familie en vrienden is niet vastgelegd op welke manier het contact plaats vindt. Het zou voor een vervolgstudie mogelijk zijn deze manieren via internet, gaming of telecommunicatie te onderzoeken maar dit aspect zie ik in een andere studie over de beleving van het verschil in kwaliteit van relaties via internet of in "real-life". Het aspect van gaming kan gezien worden als een deel van sociale bijdrage (gamers in groepen) of bij het aspect van de dagelijkse werkzaamheden als iemand er vaak me bezig is. Ik vind het nuttig om het in deze vragenlijst verder te beschouwen. Als gaming een grote rol in het leven van het individu speelt en andere voorwaarden voor sociaal welbevinden daardoor geen grote rol meer spelen, zou het ook eerder een onderdeel van psychologisch welbevinden kunnen zijn. Als iemand verslaafd is aan gaming zou men niet meer zo veel tijd hebben voor sommige voorwaarden en voorspellers van sociaal welbevinden bij voorbeeld: verandert contacten met vrienden of familie (van Rooij et al. 2010). Daardoor zou gaming als een voorspeller voor sociaal welbevinden belangrijk worden en dient in de vragenlijst terug te vinden zijn. Verder literatuuronderzoek kan helpen duidelijk te hebben in hoeverre deze samenhang al is onderzocht.

De vraag naar een algemene tevredenheidschaal is een mogelijkheid om sociaal welbevinden nog nauwkeuriger te meten, namelijk als men een vergelijking maakt per facette. Men kan de tevredenheid over een facette vergelijken met de resultaten van de stellingen. Als hier onduidelijkheden of afwijkingen zijn kan men hier verder interviewen. Het kan ook toevoegende waarde hebben als MOVISIE daadwerkelijk het effect van interventies wil testen die op een bepaalde facette invloed heeft. Natuurlijk is het niet probleemloos omdat het mogelijk is dat het antwoord op de Likert-schaal voor het onderwerp een ander resultaat levert dan het algemene cijfer van het individu. Over het algemeen denk ik dat een soortgelijk cijfer nuttig kan zijn en ook mogelijke verschillen dan beter onderzocht of nagegaan kunnen worden.

De aanbeveling voor stellingen over mogelijkheden tot zelfontplooiing vraagt naar zelfactualisatie en daarmee meer naar psychologisch welbevinden (WHO, 2004). Stellingen over identiteit zijn eerder uit de emotioneel of psychisch perspectief te zien in plaats vanuit de sociale. Vragen over burgerschap, sociaal kapitaal en zelfontplooiing zie ik in de vragenlijst terug. Stellingen over de maatschappelijke integratie en het leven in de buurt weerspiegelen volgens mij de context van burgerschap. Sociaal kapitaal wordt in de literatuur vaak gedefinieerd als het hebben van sociale contacten (bijvoorbeeld: Jehoel-Gijsbers, 2004) en is ook vaak te zien in de vragenlijst. Zoals al gezegd kan men hier proberen om een evenwicht te scheppen tussen de dimensies.

In de vragenlijst zijn de vragen over de overheid heel breed gehouden omdat het belangrijk is of het individu iets wil veranderen aan de overheid of niet. Het heeft geen toevoegde waarde voor de vragenlijst als men weet wat volgens het individu precies fout wordt gedaan door de overheid. Meestal zoals bij het betalen van belasting kan je daaraan niets veranderen en heeft daarom geen toevoegde waarde. Moeite hebben om zich aan regels te houden is weer een psychisch of emotioneel aspect omdat het dan eerder een fundamenteel probleem van het individu is dan een probleem op maatschappelijk niveau. Men kan natuurlijk ook beargumenteren dat het een scenario is wat er zich in de maatschappij afspeelt als het individu niet aan regels houdt die belangrijk zijn voor de samenleving. Hier bestaat de mogelijkheid om mogelijke consequenties van het individu binnen de samenleving te onderzoeken, maar voor een vragenlijst die algemeen geldig is dat waarschijnlijk te diepgaand.

Tot slot valt te zeggen dat MOVISIE het onderwerp van het onderzoek interessant vindt en volgens de medewerker de vragenlijst redelijk goed is.

6.2 Literatuurstudie

In deze sectie wordt nagegaan in hoeverre de items uit de tweede, verbeterde vragenlijst aansluiten aan de literatuur over sociaal welbevinden en of het gelukt is de drie stromingen (die uit de literatuur naar voren zijn) gekomen in een duidelijke en bruikbare vragenlijst te integreren. Over het algemeen kan gezegd worden dat het onderwerp sociaal welbevinden relatief nieuw is binnen het kader van positief geestelijke gezondheid en er daarom niet zo veel literatuur bestaat. De literatuur over sociaal welbevinden die gebruikt wordt in deze studie bemiddeld over het algemeen dezelfde definitie van sociaal welbevinden. Keyes (1998) heeft door zijn model van de vijf dimensies aanleiding voor de ontwikkelde vragenlijst gegeven. Deze vijf dimensies zijn ook in de stellingen terug te vinden. De stellingen vragen duidelijk naar de integratie van het individu binnen zijn sociale netwerken thuis, op werk en in de buurt. De sociale contacten en de bijdrage die het individu levert kan ook terug gevonden worden in de vragenlijst. Hier valt wel te zeggen dat de dimensies over sociale coherentie en sociale actualisatie niet zo vaak en duidelijk terug te vinden zijn zoals de anderen. Verder onderzoek kan hier nauwkeuriger op ingaan en ervoor zorgen dat alle dimensies over het algemeen gelijk terug te vinden zijn. Het is moeilijk geweest om een duidelijk grens tussen psychologisch, emotioneel en sociaal welbevinden te leggen. Dat wordt ook weer duidelijk bij de vijf dimensies. In hoeverre hebben sociale contacten invloed op emotioneel welbevinden en zijn toch te beschouwen als een deel van sociaal welbevinden? Bij het opstellen van de vragenlijst heb ik geprobeerd om aan de vijf dimensies van Keyes (1998) te oriënteren die sociaal welbevinden weergeven zonder op psychologisch en emotioneel welbevinden in te gaan. De opgestelde items vragen voornamelijk naar een inschatting of evaluatie van een bepaalde situatie van het individu in plaats van het vragen naar gevoelens. Het is grotendeels gelukt en toch volgde het probleem, dat het soms niet duidelijk was welke items nu daadwerkelijk alleen sociaal welbevinden meten en niet ook psychologisch of emotioneel welbevinden. Over het algemeen zou het nuttig zijn om een aparte lijst die echt alleen

sociaal welbevinden test te ontwikkelen. Tijdens deze studie is dat niet geheel gelukt. De literatuur heeft hier geen duidelijk aanleiding gegeven en daarom kan verder onderzoek nuttig zijn. Het belang is een vragenlijst te ontwikkelen die ook de effecten van verschillende interventies kan testen. Als iemand op een andere dimensie geen hoog niveau van welbevinden had (zoals psychologisch of emotioneel), kan de mens toch gelukkig zijn in zijn maatschappij? Om deze vraagstelling te beantwoorden is het noodzakelijke te weten welke factoren daadwerkelijk uitsluitend invloed hebben op sociaal welbevinden. Ik kan niet uitsluiten dat er al literatuur bestaat die deze grens duidelijk legt en daarom is het mogelijk dat voor dit probleem de literatuurstudie niet uitgebreid genoeg was.

Sociale uitsluiting maakt ook een groot deel uit van de ontwikkelde vragenlijst omdat uit de literatuurstudie naar voren kwam dat het eigenlijk het tegendeel van sociaal welbevinden is als iemand sociaal uitgesloten is (Jehoel-Gijsbers, 2004). Het bleek daarom een belangrijk aspect en is ook in de vragenlijst terug te vinden. Sociale uitsluiting wordt behandeld in het kader van de dimensie over sociale integratie (Keyes, 1998) en vraagt naar sociale contacten en activiteiten in het dagelijkse leven van de respondenten. Volgens Helliwell en Putnam (2004) spelen de contacten binnen de familie, tussen vrienden en in de maatschappij een rol bij het niveau van sociaal welbevinden. Het aspect van sociale uitsluiting vormt een bijzondere voorspeller voor sociaal welbevinden maar kan niet worden gezien als een zesde dimensie van het model van Keyes (1998). Uit de literatuur kwam naar voren dat op maatschappelijk niveau van sociale uitsluiting de aspecten sociale participatie, maatschappelijke betrokkenheid, integratie, gedragsnormen en het delen van waarden een rol spelen. Als men terug kijkt naar de vijf dimensies van Keyes (1998), zijn de factoren in het model van sociaal welbevinden (Keyes, 1998) en de factoren van sociale uitsluiting (Jehoel-Gijsbers, 2004) bijna gelijk aan elkaar. De twee aspecten van sociaal welbevinden en sociale uitsluiting zijn tegenovergesteld en zijn van groot invloed voor elkaar. Het is gelukt om deze stromingen in de vragenlijst te meten. De voorwaarden en voorspellers van sociaal welbevinden die uit de literatuur naar voren kwamen zijn ook verwerkt binnen de vragenlijst. Voorspellers zoals werk en opleiding maken een groot deel uit van de vragenlijst en vormen een facette van de vragenlijst. Het aspect van de burgerlijke staat is slechts in de demografische gegevens terug te vinden omdat de literatuur hier geen duidelijk resultaat laat zien. Wait (2000) zegt dat mensen die getrouwd zijn een groter netwerk hebben en dat het een positief invloed op sociaal welbevinden heeft, terwijl Shapiro en Keyes (2008) hebben laten zien dat de burgerlijke staat alleen een versterker is van het niveau van welbevinden.

De burgerlijke staat is nu geen duidelijk voorspeller voor sociaal welbevinden en daarom zal ik het in de vragenlijst niet uitgebreid behandelen. Hier is het ook alsnog mogelijk dat verder onderzoek en andere literatuur bestaat die nog meer voorspellers of voorwaarden voor sociaal welbevinden naar voren brengen. Deze factoren moeten dan nog in de vragenlijst opgenomen worden.

Over het algemeen is de literatuurstudie uitgebreid en toch kan men nooit zeggen dat een literatuurstudie uitgebreid genoeg was omdat men dat nooit kan weten, vooral als het onderwerp nog niet goed onderzocht is. Interessant zou kunnen zijn om verder na te gaan in hoeverre het mogelijk is om een grens te leggen tussen psychologisch, emotioneel en sociaal welbevinden. Als men deze grens kan leggen is het mogelijk een vragenlijst nauwkeuriger te ontwerpen met betrekking tot het onderwerp wat de vragenlijst meet, zoals bij voorbeeld sociaal welbevinden. Bovendien zou men kunnen nagaan of er nog andere voorwaarden en mogelijke voorspellers van sociaal welbevinden in de literatuur te vinden zijn om het onderwerp preciezer te kunnen meten.

6.3 Sterke en zwakke kanten van de studie

Tijdens dit hele onderzoek, zowel eerste en tweede vragenlijst bleek het Three-Step Test-Interview een geschikt instrument te zijn om te onderzoeken hoe bruikbaar de twee vragenlijsten tot dat moment zijn geweest. De drie stappen van het TSTI hebben het goed mogelijk gemaakt een duidelijk structuur aan het interview te geven en het bij te houden. Opvallend was dat hoe meer interviews men had afgenomen hoe vertrouwder men werd met de methode van het Three-Step Test-Interview. Daaruit volgt dat niet per se een expert op het gebied van interviewen moet worden ingeschakeld (Jansen & Hak, 2005). Bovendien is het toch aan te bevelen om voor de daadwerkelijke afname de procedure te oefenen om zekerheid te hebben en op gemak te voelen tijdens de interviews.

De selectie van de deelnemers heeft zowel sterke als zwakke punten binnen dit onderzoek. Voor het eerst valt te zeggen dat Hak (2005) zegt dat men de respondenten in een dagelijkse situatie het beste kan interviewen om de situatie zo natuurlijk mogelijk te houden maar het interview is langdurig en ik denk dat men in een andere setting (laboratorium/ruimte op universiteit) misschien ook met vergoeding andere respondenten kan vinden. Dat is natuurlijk tegen de uitspraak van Hak (2005) maar ik geloof dat een onderzoek die langer duurt dan 5-10minuten voor een interview op straat niet

geschikt is. Sommige respondenten hadden helemaal geen opmerkingen maar drie bleken het interview snel willen af te maken om verder te kunnen. Ze bleken uiteindelijk geen zin te hebben om mee te werken. Het is mogelijk dat hun resultaten geen belangrijke bijdrage voor dit onderzoek hebben gehad. Anderzijds waren er ook respondenten die tijdens de afname bewust problemen hebben gezocht en in elk geval een opmerking wilden maken. Hierdoor is het mogelijk dat de vragenlijsten slechter scoorden dan dat het daadwerkelijk zou zijn. Voor een vervolgstudie zou ik aanbevelen om dit probleem duidelijk van te voren aan te spreken en een duidelijke uitleg te geven dat men niet per se iets moet opmerken. Een vergoeding voor de respondenten kan ook bevorderen dat respondenten problemen zoeken en meer opmerken dan dat ze het zonder een vergoeding zouden doen. Hier moet een onderzoeker afwegen wat hij of zij wil doen. Ik zou volgende keer voor een ruimte kiezen en voor een vergoeding kiezen omdat ik denk dat de mensen dan zin hebben om me te werken en men kan vermijden dat mensen de vragenlijst overlopen. Een voordeel van de methode van het aanwerven van respondenten op straat is dat men de mensen tenminste wat betreft geslacht en leeftijd zo goed mogelijk kan laten verschillen. Voor een laboratorium onderzoek is het moeilijker mensen te werven die tot een bepaalde leeftijdsgroep (bijvoorbeeld: ouder dan 70) horen.

Over het algemeen zou het goed zijn als de vragenlijst op een gegeven ogenblik geen problemen of onduidelijkheden meer veroorzaakt en toch was het tijdens de afname belangrijk dat de respondenten opmerkingen hadden zodat de vragenlijsten aangepast en verbeterd kunnen worden. Afsluitend valt te zeggen, dat de selectie van de respondenten en de gebruikte methode geschikt waren om de hoofdvraag van het onderzoek te beantwoorden.

6.4 Welke vervolg onderzoeken lijken interessant?

Voor mij is interessant hoe mensen daadwerkelijk op sociaal welbevinden scoren en hoe ze dan de vragenlijst die ik binnen deze opdracht heb ontwikkeld zouden beantwoorden. Verder vind ik het nog interessant hoe de correlatie tussen de facetten is. In welke mate welke voorwaarden en voorspellers daadwerkelijk invloed hebben op het gevoel van sociaal welbevinden. Denk hierbij aan de correlatie van items, maar ook aan hoe betrouwbaar en valide deze vragenlijst is. Is het mogelijk om deze studie opnieuw te doen? Blijven de problemen en opmerkingen hetzelfde? Zijn de resultaten

reproduceerbaar? Meet de vragenlijst daadwerkelijk wat ze wil meten? Het zou interessant zijn om deze vragenlijst te vergelijken met een andere vragenlijst die aspecten van sociaal welbevinden meet om te zien of de vragenlijst bruikbaar of beter is dan al bestaande vragenlijsten. Over het algemeen zou men de vragenlijst ook psychometrisch moeten onderzoeken aan de hand van een factoranalyse om te zien hoe de items aan elkaar gerelateerd zijn.

Bovendien zou interessant zijn om de vragenlijst bij mensen die in de stad wonen af te nemen en dan dezelfde vragenlijst door mensen laten invullen die in een dorp leven. Hier kan dan nagegaan worden of er verschillen bestaan bij de gebruikelijkheid en duidelijkheid van de vragenlijst. Daarnaast dient een kwalitatief onderzoek aanbeveling. Met een kwalitatief onderzoek kan worden nagegaan wat mensen onder het begrip sociaal welbevinden verstaan en welke facetten ze belangrijk vinden. Verder kan ook een interviewer de stellingen opnoemen en dan de antwoorden opschrijven zodat het een echt interview is, dan kunnen de respondenten op de antwoorden concentreren en hoeven de vragenlijst niet zelf in te vullen. Ook zou het interessant zijn om vast te stellen in hoeverre de drie stromingen sociaal welbevinden beïnvloeden. Daarvoor moet men de nieuw ontwikkelde lijst met bestaande vergelijken. Men kan bij voorbeeld één stroming per afname weglaten en dan vergelijken welk resultaat gelijk is aan de mate van sociaal welbevinden gemeten met een bestaande vragenlijst.

6.5 Eindconclusie

De tweede vragenlijst over sociaal welbevinden blijkt goed bruikbaar te zijn om sociaal welbevinden te meten. Sommige items zijn nogmaals aangepast (zie derde vragenlijst) in "Conclusie tweede vragenlijst" en "Discussie" maar over het algemeen waren er geen ernstige inhoudelijke problemen met de stellingen en ook de procedure bleek geschikt. Het valt moeilijk te zeggen hoe veel opmerkingen respondenten mogen uiten om een bruikbaar instrument te hebben en toch is de derde vragenlijst een bruikbare en duidelijke vragenlijst en dient in een vervolgstudie verder getest te worden.

Referenties

Aked, J., Michaelson, J., Steuer, N. (2010). The role of local government in promoting wellbeing. Mental Health Foundation.

Artazcoz, L. , Benach, J., Borrell, C., Cortes, I. (2004). Unemployment and Mental Health: Understanding the Interactions among Gender, Family Roles, and Social Class. *American Journal of Public Health*, vol. 94, No.1.

Atkinson, A.B. (1998). 'Social exclusion, poverty and unemployment'. In: A.B. Atkinson en J. Hills (red.), *Exclusion, employment and opportunity* (case Paper No. 4). London: Centre for Analysis of Social Exclusion.

Braam, A. W. (1999). *Religion and depression in later life. An empirical approach*. Amsterdam: Vrije Universiteit.

Cohen, R.J. & Swerdlik, M. E. (2010). Psychological Testing and Assessment: An Introduction to Test&Measurement. 7th edition, McGrawHill.

Deci, E.L., & Ryan, R.M. (2006). Hedonia, Eudaimonia, and Well-being: An Introduction. *Journal of Happiness Studies* (2008) 9:1-11

Hak, T. (2004). Manual for the Three-Step Test-Interview (TSTI). Rotterdam School of Management/ Faculteit Bedrijfskunde. Erasmus University.

Hak, T., van der Veer, K., Jansen, H. (2008). The Three-Step Test-Interview (TSTI): An observation-based method for pretesting self-completion questionnaires. *Survey Research Methods* 2, 143-150.

Helliwell, J.F., & Putnam, R.D. (2004). The social context of well-being. *Phil. Trans. R. Soc. Lond. B* (2004) 359, 1435-1446.

Hurlbert, J.S., & Acock, A.C. (1990). The effects of marital status on the form and composition of social networks. In Shapiro, A., & Keyes, C.L.M. (2007). Marital Status and Social Well-Being: Are the Married Always Better Off? (p. 331). *Social Indicators Research* (2008) 88:329-346.

Jansen, H. & Hak, T. (2005). The productivity of the TSTI compared to an expert review in a self-administered questionnaire on alcohol consumption. *Journal of Official Statistics* 21. 103-120.

Jehoel-Gijsbers, G. (2004). Sociale Uitsluiting in Nederland. Den Haag: Sociaal en Cultureel planbureau.

Kaya,S. , Bode, C., Drossaert, C.H.C. (2009). Psychosociaal welbevinden van Suryoye ouderen. GGD regio Twente.

Kessler, R.C., & McLeod, J.D. (1985). Social support and mental health in community samples. In Shapiro, A., & Keyes, C.L.M. (2007). Marital Status and Social Well-Being: Are the Married Always Better Off? (p. 331). *Social Indicators Research* (2008) 88:329-346.

Keyes, C.L.M. (1998). Social Well-Being. *Social Psychology Quarterly* 1998, 61, 121-140.

Keyes, C.L.M. (2002). The Mental Health Continuum: From Languishing to Flourishing in Life. *Journal of Health and Social Research* 2002, 43, 207-222.

Keyes, C.L.M. (2006). Mental health in adolescence: Is America's youth flourishing? *American Journal of Orthopsychiatry*, 76, 395-402.

- Ryan, R.M. & Deci, E.L. (2001). On Happiness and Human Potentials: A Review of Research on Hedonic and Eudaimonic Well-Being. *Annual Reviews Psychol.* (2001). 52:141-66
- Shapiro, A., & Keyes, C.L.M. (2008). Marital Status and Social Well-Being: Are the Married Always Better Off? *Social Indicators Research* (2008) 88:329-346.
- Sun, W. & Wang, X. (2012). Do government actions affect social trust? Cross-city evidence in China. *The Social Science Journal*, 49, 447-457.
- Van Rooij, T., Antonius, J., Meerkerk, G. Schoenmakers, T.M., Griffiths, M.D. & van de Mheen, D. (2010): Videogameverslaving & maatschappelijke verantwoordelijkheid.
- Wait, L., & Gallagher, M. (2000). A case of marriage. In Shapiro, A., & Keyes, C.L.M. (2008). Marital Status and Social Well-Being: Are the Married Always Better Off? (p. 331). *Social Indicators Research* (2008) 88:329-346.
- Westerhof, G.J. & Keyes, C.L.M. (2008). Geestelijke gezondheid is meer dan de afwezigheid van geestelijke ziekte. *MGV-maandblad geestelijke volksgezondheid*, 63, 808-820.
- World Health Organization (2004). Promoting mental health: Concepts, emerging evidence, practice (Summary report). Geneva: WHO.
- Zhang, W., Chen, Q., McCubbin, H., McCubbin, L., Foley, S. (2010). Predictores of mental and physical health: Individual and neighborhood levels of education, social well-being, and ethnicity. *Health & Place*, 17, 238-247.

Bijlage

(1) Overzicht van de opmerkingen en problemen per item vanuit de eerste ronde

(2) items vragenlijst eerste versie

(3) items vragenlijst tweede versie

(4) afname protocoll

(5) informed consent

Bijlage 1 overzicht opmerking&problemen per item (eerste vragenlijst)

item	Aantal opmerkingen	Opmerking&problemen
2	2	o Moeilijkheden met de inhoud: Is de kwaliteit van de opleiding bedoeld of gaat het over het bereikte level/diploma?
4	1	
5	1	
6	2	
8	2	o De respondent geeft aan geen antwoord te kunnen geven omdat er niet over wordt gepraat. Uiteindelijk heeft ze voor een neutraal antwoord gekozen.
11	2	
12	4	
14	2	
15	1	o Het was niet duidelijk in hoeverre het niveau van opleiding samenhangt met de deelname aan de samenleving.
19	4	

		meningen van het individu hier van belang?
22	2	
25	1	o Voor de respondent waren de antwoord mogelijkheden van de Likert schaal voor deze vraag niet geschikt. Hij was van mening dat ja/nee beter geschikt is dan een schaal die van helemaal oneens tot helemaal mee eens loopt.
34	4	
36	1	o Definitie van normen en waarden wenselijk/ niet duidelijk wat met normen en waarden bedoeld is, vooral in de context van familie, vrienden en buurt.
37	2	
43	2	o Bij het onderwerp "werk" zijn vele problemen geweest. Mensen die geen werk hebben, niet meer werken of bij voorbeeld thuis werken weten niet in hoeverre de items en de term "werksituatie" voor hun geldig zijn.
61	3	
62	2	o Hier vroeg zich de respondent af wat de term bijdrage bedoelt en of misschien geld als bijdrage kan gezien worden.
		o Definitie van normen en waarden wenselijk/ niet duidelijk wat met normen en waarden bedoeld is, vooral in de context van familie, vrienden en buurt.
63	5	o Respondent had geen idee waarover het in dit item gaat en vroeg zich af wat in een buurt kan gebeuren wat men niet kan begrijpen.
		o Respondenten weten niet wat ze in een buurt kunnen voorspellen en vonden het item niet goed verwoord.
		o Respondenten die niet lid zijn in een sociale vereniging hebben geen antwoord op het item kunnen geven.

		- o Respondenten vonden het item raar en zeldzaam. De inhoud was niet duidelijk en hoe dit item bij de vragenlijst past weten ze niet. Ze vinden het item niet geschikt. - o Respondenten weten niet wat het item bedoeld. Ze vroegen zich af of de vraag nagaat of men niet begrijpt wat precies gebeurt of waarom het gebeurt. - o Het was het inhoudelijke aspect van het item die de meeste opmerkingen opriep. Vijf respondenten vonden het item zeldzaam.
--	--	---

Vragenlijst

OPLEIDING

1. Ik ben tevreden over mijn opleidingsniveau.
2. Ik ben tevreden met de opleiding die ik heb gevolgd.
3. Ik zou graag meer onderwijs hebben gevolgd.
4. Ik voel me door mijn familie geaccepteerd voor mijn opleidingsniveau.
5. Ik voel me door mijn vrienden geaccepteerd voor mijn opleidingsniveau.
6. Mijn opleidingsniveau geeft me goede mogelijkheden om aan de samenleving deel te nemen.

CONTACTEN MET FAMILIE

7. Er zijn familieleden met wie ik over mijn problemen kan praten.
8. Er zijn mensen in mijn familie die me echt begrijpen.
9. Ik heb voldoende contact met mijn familie.
10. Ik vertrouw op mijn familie.
11. Ik heb genoeg tijd om familie te ontmoeten.
12. Ik ben eens met de normen en waarden van mijn familie.

CONTACTEN MET VRIENDEN

13. Er zijn vrienden met wie ik over mijn problemen kan praten .
14. Ik heb vrienden die me echt begrijpen.
15. Ik maak deel uit van een groep vrienden.
16. Ik heb een beste vriend/vriendin.
17. Ik vertrouw op mijn vrienden.
18. Ik heb genoeg tijd om mijn vrienden te ontmoeten.
19. Ik ben eens met de normen en waarden van mijn vrienden.

WERK

20. Ik ben tevreden met mijn werksituatie.
21. Werk hebben heeft een toevoegende waarde voor mijn persoonlijkheid.
22. Mijn werksituatie wordt voldoende gehonoreerd.
23. Ik voel me geaccepteerd voor mijn werksituatie in mijn familie.
24. Ik voel me geaccepteerd voor mijn werksituatie in mijn vriendenkring.
25. Door mijn werksituatie lever ik een belangrijke bijdrage voor mijn familie.

BUURT

- 26. Ik ben tevreden over de buurt waarin ik leef.
- 27. Ik ben tevreden over de relatie met mijn buren.
- 28. Ik zie mijn buren als vrienden.
- 29. Ik heb veel te maken met mijn buren.
- 30. Ik neem graag deel aan officiële activiteiten die in mijn buurt plaatsvinden.
- 31. Ik vertrouw op de mensen in mijn buurt.
- 32. Ik voel me veilig in mijn omgeving.
- 33. Ik wil graag actiever worden om mijn buurt te verbeteren.
- 34. Ik ben eens met de normen en waarden van mijn buurt.
- 35. Ik voel me geaccepteerd door mijn buurt.
- 36. Ik begrijp vaak niet wat in mijn buurt gebeurt.
- 37. Ik vind het makkelijk te voorspellen wat in mijn buurt gebeurt.
- 38. Mijn buurt wordt steeds meer een waardevol plek voor iedereen.

MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE/PARTICIPATIE

- 39. Ik vind participatie in sociale verenigingen belangrijk.
- 40. Ik vind vrijwilligerswerk belangrijk.
- 41. In het algemeen zie ik mezelf als maatschappelijk betrokken.
- 42. Ik vind donatie aan goede doelen belangrijk.
- 43. Ik maak graag deel uit van een sociale vereniging.
- 44. Ik zou graag meer tijd hebben om vrijwilligerswerk te doen.
- 45. Ik vind het belangrijk om mijn vrije tijd met andere mensen te passeren.
- 46. Ik zou graag deel uitmaken van een vereniging.

MAATSCHAPPIJ IN HET ALGEMEEN

- 47. Ik vertrouw de overheid.
- 48. Door het werk van de overheid voel ik me veilig.
- 49. Ik ben tevreden met de overheid.
- 50. Ik zou graag deel uitmaken van de overheid.
- 51. Ik vertrouw op de politie.
- 52. Door het werk van de politie voel ik me veilig.
- 53. Ik zou graag iets aan het werk van de politie veranderen.
- 54. Ik voel me voldoende geïnformeerd door de media.
- 55. Ik vertrouw op de informatie in de media.
- 56. De media geven genoeg informatie over mijn stad.
- 57. Ik zou graag meer informatie over mijn buurt krijgen door de media.
- 58. Ik ben tevreden over het religieuze aanbod in mijn buurt.

- 59. Ik zou graag meer kerkelijke organisaties in mijn buurt hebben.
- 60. De kerk heeft een toevoegende waarde voor mijn buurt.
- 61. De wereld is te complex voor mee.
- 62. Ik begrijp niet wat in de wereld gebeurt.
- 63. De maatschappij is niet bedoeld voor mensen zoals ik.

OPLEIDING

1. Ik ben tevreden over mijn opleidingsniveau.
2. Ik zou graag meer onderwijs hebben gevolgd.
3. Ik voel me door mijn familie geaccepteerd voor mijn opleidingsniveau.
4. Ik voel me door mijn vrienden geaccepteerd voor mijn opleidingsniveau.
5. Mijn opleidingsniveau geeft me goede mogelijkheden om aan de samenleving (sociale contacten/maatschap) deel te nemen.

CONTACTEN MET FAMILIE

6. Er zijn familieleden met wie ik over mijn problemen kan praten.
7. Over het algemeen heb ik voldoende contact met mijn familie.
8. Ik vertrouw op mijn familie.
9. Ik ben het eens met de normen en waarden (richtlijnen en idealen) van mijn familie.

CONTACTEN MET VRIENDEN

10. Er zijn vrienden met wie ik over mijn problemen kan praten .
11. Ik vertrouw op mijn vrienden.
12. Over het algemeen heb ik genoeg tijd om mijn vrienden te ontmoeten.
13. Ik ben het eens met de normen en waarden (richtlijnen en idealen) van mijn vrienden.

WERK

14. Ik ben tevreden met mijn dagelijkse werkzaamheden (Baan/Studie/Vrijwilligerswerk/etc.)
15. Mijn dagelijkse werkzaamheden hebben een toegevoegde waarde voor mijn persoonlijkheid.
16. Mijn dagelijkse werkzaamheden worden voldoende gehonoreerd.
17. Ik voel me geaccepteerd voor mijn dagelijkse werkzaamheden in mijn familie.
18. Ik voel me geaccepteerd voor mijn dagelijkse werkzaamheden in mijn vriendenkring.
19. Door mijn dagelijkse werkzaamheden lever ik een belangrijke bijdrage aan mijn familie.

BUURT

20. Ik ben tevreden over de buurt waarin ik leef.
21. Ik ben tevreden over de relatie met mijn burens.

- 22. Ik heb veel te maken met mijn bureu.
- 23. Ik neem graag deel aan officiële activiteiten die in mijn buurt plaatsvinden.
- 24. Ik vertrouw op de mensen in mijn buurt.
- 25. Ik voel me veilig in mijn omgeving.
- 26. Ik wil graag actiever worden om mijn buurt te verbeteren.
- 27. Ik ben het eens met de normen en waarden (richtlijnen en idealen) van mijn buurt.
- 28. Ik voel me geaccepteerd door mijn buurt.

MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE/PARTICIPATIE

- 29. Ik vind participatie in sociale verenigingen belangrijk.
- 30. Ik vind vrijwilligerswerk belangrijk.
- 31. In het algemeen zie ik mezelf als maatschappelijk betrokken.
- 32. Ik zou graag meer tijd hebben om vrijwilligerswerk te doen.
- 33. Ik zou graag deel uitmaken van een vereniging.

MAATSCHAPPIJ IN HET ALGEMEEN

- 34. Door het werk van de overheid voel ik me veilig.
- 35. Ik ben tevreden met de overheid.
- 36. Ik zou graag deel uitmaken van de overheid.
- 37. Door het werk van de politie voel ik me veilig.
- 38. Ik zou graag iets aan het werk van de politie veranderen.
- 39. Ik voel me voldoende geïnformeerd door de media.
- 40. Ik zou graag meer informatie over mijn buurt krijgen door de media.
- 41. Ik ben tevreden over het religieuze aanbod in mijn buurt.
- 42. Ik zou graag meer kerkelijke organisaties in mijn buurt hebben.
- 43. De kerk heeft een toevoegende waarde voor mijn buurt.

Protocol afname vragenlijst met behulp van het TSTI

1. Voorstellen aan de deelnemer

2. Thema benoemen:

Het meten van sociaal welbevinden met behulp van het Three-Step Test Interview"

3. Doel van het onderzoek benoemen:

" Het is de bedoeling de kwaliteit van de vragenlijst mbt to begrijpelijkheid en duidelijkheid te testen."

4. Vragenlijst:

- 43 items
- antwoord schaal:
 - o helemaal mee oneens
 - o mee oneens
 - o neutraal
 - o mee eens
 - o helemaal mee eens

5. Informed consent aan de respondent geven

6. Three-Step Test Interview duidelijk uitleggen:

- "In de eerste stap vult u de vragenlijst in en zegt hardop wat u denkt tijdens het invullen van de vragenlijst. Dat gaan we straks oefenen aan een voorbeeld."
 - o duidelijk zeggen dat de respondent geobserveerd wordt en dat aantekeningen worden gemaakt
 - o duidelijk zeggen dat de kwaliteit van de vragenlijst interessant is en niet de respondent
- "In de tweede stap heb ik de kans om u naar verder uitleg van uw opmerking te vragen als er nog onduidelijkheden over zijn."
- "In de derde stap wordt uw gevraagd om op de vragenlijst feedback te geven of suggesties voor verbetering."

7. Oefenen met een voorbeeld

8. Het interview

9. Afsluiting met dank voor participatie

Bijlage 5 Informed Consent

Enschede, Januari 2013

Beste Deelnemers,

U bent gevraagd om deel te nemen aan een onderzoek naar de bruikbaarheid van een vragenlijst over sociaal welbevinden. Dit onderzoek wordt uitgevoerd door Lisa Hielscher in het kader van de Bachelor Psychologie aan de Universiteit Twente/Enschede. De bedoeling van dit onderzoek is niet de deelnemers te testen, maar de gebruikelijkheid van de vragenlijst te testen met behulp van de deelnemers.

Het onderzoek duurt ongeveer 15minuten en wordt met behulp van het Three-Step Test-Interview afgenomen. Voor de duidelijkheid wordt deze methode van tevoren met een voorbeeld geoefend.

Uw handelingen en uitspraken worden straks strikt vertrouwelijk behandeld worden. De resultaten van het interview zullen gebruikt worden om de vragenlijst te verbeteren. U kunt op ieder moment het onderzoek stop zetten.

Dank u wel voor het deelnemen aan het onderzoek.

Lisa Hielscher

